

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

فقه

تبلیغ و احکام عباداری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تبلیغ واحکام عزاداری ویژه سخنرانان و مبلغان

نویسنده:

اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی

ناشر چاپی:

انتشارات قدس رضوی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۲	تبلیغ واحکام عزاداری ویژه سخنرانان و مبلغان
۱۲	مشخصات کتاب
۱۲	اشاره
۱۶	فهرست مطالب
۲۶	پیشگفتار
۲۸	مقدمه:
۳۰	فصل اول: مفهوم و جایگاه تبلیغ
۳۰	اشاره
۳۲	معنا و مفهوم تبلیغ
۳۳	جایگاه وعظ و منبر
۳۴	تأثیر نهاد منبر در جامعه
۳۵	ارتباط چهره به چهره
۳۸	فصل دوم: آسیب ها و فرصتها
۳۸	اشاره
۴۰	جایگاه علمی مطلوب
۴۱	منبر؛ فرصت انسان سازی
۴۲	اهداف وعظ و منبر
۴۴	فصل سوم: قیام عاشورا و ترویج دین
۴۴	اشاره
۴۶	عناصر اصلی حرکت عاشورایی
۴۹	تبیین حرکت عاشورا و حفظ دین
۵۰	پادزهر تبلیغات سوء
۵۲	فصل چهارم: تکالیف مبلغان

۵۲	.....	اشاره
۵۴	.....	تکلیف عظیم امروز
۵۵	.....	بیان حقایق اسلامی
۵۶	.....	پاسخگویی به نیاز واقعی جهانیان
۵۸	.....	ایزار مقابله با باطل
۵۹	.....	مقابله با تهاجم فرهنگی
۶۰	.....	فصل پنجم: بایدها و نبایدها در تبلیغ
۶۰	.....	اشاره
۶۲	.....	بخش اول: تکالیف مبلغان
۶۲	.....	شرط اول موعظه
۶۳	.....	دعوت باعمل
۶۴	.....	مطالعه قبل از منبر
۶۵	.....	بینش وسیع دینی
۶۶	.....	بخش دوم: روش صحیح اقامه عزا
۶۶	.....	ویژگی های عزاداری مطلوب
۶۶	.....	اشاره
۶۷	.....	افزایش حب اهل بیت (علیهم السلام)
۶۸	.....	افزایش معرفت حادثه عاشورا
۶۹	.....	افزایش ایمان و معرفت دینی
۷۰	.....	شیوه مطلوب روضه خوانی
۷۱	.....	اتقان در واقعه خوانی
۷۲	.....	پرهیز از نقل مطالب گمراه کننده
۷۴	.....	راه بی پایان
۷۵	.....	آیه های هدایت
۷۶	.....	صبردر تبلیغ
۷۸	.....	فصل ششم: احکام و آداب عزاداری

۷۸	..... اشاره
۸۰	..... اهمیت و وجوب عزاداری
۸۰	..... جایز نبودن ترک عزاداری
۸۰	..... آثار و برکات و فلسفه عزاداری
۸۳	..... معنای صحیح عزاداری و روضه خوانی
۸۴	..... روش درست عزاداری
۸۴	..... عزاداری به همراه گناه
۸۴	..... ریا در عزاداری
۸۵	..... شرکت در عزاداری با احتمال ریا
۸۵	..... بردن نام اهل بیت(علیهم السلام) به طور عادی
۸۵	..... ادامه حرکت دسته های عزاداری تا نیمه شب
۸۶	..... اجازة شوهر برای برگزاری مراسم در منزل
۸۶	..... پوشیدن لباس سفید در محرم
۸۷	..... پوشیدن لباس مشکی در عزاداری
۸۸	..... مرثیه خوانی
۸۸	..... مرثیه خوانی بانوان
۸۹	..... غلو در مرثیه خوانی
۸۹	..... به کاربردن الفاظ نامناسب در مرثیه
۹۰	..... درآوردن صدای حیوانات
۹۰	..... مقتل های معتبر عزاداری
۹۱	..... روضه ازدواج حضرت قاسم(علیه السلام)
۹۲	..... خواندن روضه های دروغ
۹۲	..... خواندن روایت کذب برای دیگران
۹۳	..... اشعار با مضامین مشتبه
۹۴	..... سینه زنی
۹۴	..... دلیل و فلسفه سینه زنی

- ۹۵ ..... برهنه شدن برای عزاداری
- ۹۵ ..... برهنه شدن در عزادری با حضور نامحرم
- ۹۶ ..... سینه زدنی که سبب سرخی یا خونی شدن بدن گردد
- ۹۷ ..... حضور بانوان در مراسم سینه زنی
- ۹۹ ..... زنجیرزنی
- ۹۹ ..... حکم زنجیرزنی
- ۹۹ ..... زنجیرهای تیغ دار
- ۱۰۰ ..... هروله کردن
- ۱۰۱ ..... لطمه زنی
- ۱۰۲ ..... سینه خیز رفتن
- ۱۰۳ ..... قمه زنی
- ۱۰۳ ..... معیار ضرر در عزاداری
- ۱۰۳ ..... حکم قمه زنی
- ۱۰۴ ..... قمه زنی مخفی
- ۱۰۴ ..... مرگ بر اثر قمه زنی
- ۱۰۵ ..... تبرک به خون عزاداری
- ۱۰۵ ..... طهارت خون عزاداری
- ۱۰۵ ..... آویزان کردن قفل و سنگ به بدن در عزاداری
- ۱۰۷ ..... عَلم های عزا
- ۱۰۷ ..... حکم حمل علم
- ۱۰۸ ..... حمل چهل چراغ
- ۱۰۸ ..... فروش پارچه علم های عزا
- ۱۰۸ ..... آراستن علم ها و ذوالجناح و... به زیورآلات
- ۱۰۹ ..... حمل وسایلی به شکل صلیب
- ۱۱۰ ..... شبیه خوانی
- ۱۱۰ ..... حکم تعزیه و شبیه خوانی و نقالی

- ۱۱۰ ..... تشبه به اهل بیت (علیهم السلام) در شبیه خوانی
- ۱۱۰ ..... تعزیه و شبیه خوانی بدون سند معتبر
- ۱۱۱ ..... پوشیدن لباس زنانه توسط مردان در تعزیه
- ۱۱۲ ..... نقالی و پرده خوانی در عزاداری
- ۱۱۳ ..... موسیقی در عزاداری
- ۱۱۳ ..... آلات موسیقی و لهو در عزاداری
- ۱۱۳ ..... آلات لهو
- ۱۱۳ ..... نواختن شیپور و فلوت و نی در عزاداری
- ۱۱۴ ..... طبل و سنج در عزاداری
- ۱۱۴ ..... نوحه همراه موسیقی
- ۱۱۵ ..... احکام مسجد و حسینیه
- ۱۱۵ ..... گذاشتن علم ها و وسایل عزا در مساجد
- ۱۱۶ ..... برگزاری مراسم و برپایی چادر عزا
- ۱۱۶ ..... سفره انداختن و غذا خوردن
- ۱۱۶ ..... ورود جُنُب به حسینیه
- ۱۱۷ ..... وارد شدن دسته های عزا با کفش به مسجد
- ۱۱۷ ..... تشکیل هیئت های مذهبی در منزل و خالی ماندن مساجد
- ۱۱۷ ..... صدای بلندگوی مراسم عزاداری
- ۱۱۸ ..... آرایش و اصلاح
- ۱۱۸ ..... آرایش زنان در مجالس اهل بیت (علیهم السلام)
- ۱۱۸ ..... آرایش کردن بانوان در ایام شهادت
- ۱۱۹ ..... نماز و عزاداری
- ۱۱۹ ..... تقدم نماز بر عزاداری
- ۱۱۹ ..... شرکت کردن در عزاداری با قضا شدن نماز
- ۱۲۰ ..... اقامه نماز ظهر روز عاشورا
- ۱۲۱ ..... گریه برای امام حسین (علیه السلام) در حال نماز

- ۱۲۲ ..... کراهت نماز با لباس سیاه در عزاداری
- ۱۲۳ ..... نذر و هدیه در عزاداری
- ۱۲۳ ..... ناتوانی در ادای نذر عزاداری
- ۱۲۳ ..... محل مصرف نذر برای امام حسین(علیه السلام)
- ۱۲۳ ..... تبدیل نذر عزاداری
- ۱۲۴ ..... قبول وسایل نذر مثل غلم در عزاداری
- ۱۲۴ ..... مصرف هدیه روحانی در مخارج عزاداری
- ۱۲۶ ..... نذر درباره لباس سیاه
- ۱۲۶ ..... نذر درباره قمه زنی
- ۱۲۶ ..... دادن لامپ به جای شمع
- ۱۲۷ ..... وقف و عزاداری
- ۱۲۷ ..... دخالت در تفسیر مفاد وقف نامه عزاداری
- ۱۲۷ ..... حقی تولیت وقف نامه عزاداری
- ۱۲۸ ..... نداشتن توانایی اقامه عزا، در محل ذکر شده در وقف نامه
- ۱۲۹ ..... وقف برای امام حسین(علیه السلام)
- ۱۲۹ ..... وقف برای امام حسین(علیه السلام)
- ۱۲۹ ..... زیاد آمدن اموال وقف شده
- ۱۳۱ ..... مسائل مالی عزاداری
- ۱۳۱ ..... جمع آوری پول در عزاداری
- ۱۳۱ ..... مشخص کردن اجرت در عزاداری
- ۱۳۲ ..... پول گرفتن برای مداحی و عزاداری
- ۱۳۳ ..... مرثیه سرایان خطاکار
- ۱۳۳ ..... باقی مانده پول عزاداری
- ۱۳۴ ..... خمس اموال باقی مانده
- ۱۳۴ ..... حرمت ماه محرم و صفر
- ۱۳۴ ..... اشاره

- ۱۳۵ ..... برپایی مجالس شادی در وفیات معصومان (علیهم السلام)
- ۱۳۷ ..... احکام عاشورا
- ۱۳۷ ..... مصافحه کردن در روز عاشورا
- ۱۳۷ ..... کارکردن در روز عاشورا
- ۱۳۹ ..... مسائل متفرقه
- ۱۳۹ ..... اقامه مجالس عزاداری کارمندان در ادارات و نهادهای دولتی
- ۱۳۹ ..... مشروعیت احترام به وسایل عزاداری
- ۱۴۰ ..... درباره مرکز

عنوان و نام پدیدآور: تبلیغ واحکام عزاداری ویژه سخنرانان و مبلغان / تهیه و تدوین اداره پاسخگویی به سوالات دینی؛ تنظیم و تولید اداره تولیدات فرهنگی؛ [به سفارش] آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۲۴ ص؛ ۵/۹×۱۹/۵ س م.

فروست: مجموعه رهیافت

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۹-۱۳۹-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ ق -- سوگواری ها

موضوع: واعظان

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. اداره پاسخگویی به سوالات دینی و اطلاع رسانی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. اداره تولیدات فرهنگی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

رده بندی کنگره: BP۲۶۰/ت ۲/۱۳۹۲

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۴

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۴۹۶۰۳

ص: ۱

اشاره

ص: ۳

رہیافت ترکیبی؛ تبلیغ و احکام عزاداری

ویژہ سخنرانان و مبلغان

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۱
مقدمه:	۱۳
فصل اول: مفهوم و جایگاه تبلیغ	۱۵
معنا و مفهوم تبلیغ	۱۷
جایگاه و عظ و منبر	۱۸
تأثیر نهاد منبر در جامعه	۱۹
ارتباط چهره به چهره	۲۰
فصل دوم: آسیبها و فرصت ها	۲۳
جایگاه علمی مطلوب	۲۵
منبر؛ فرصت انسان سازی	۲۶
اهداف و عظ و منبر	۲۷
فصل سوم: قیام عاشورا و ترویج دین	۲۹
عناصر اصلی حرکت عاشورایی	۳۱
تبیین حرکت عاشورا و حفظ دین	۳۴
پادزهر تبلیغات سوء	۳۵
فصل چهارم: تکالیف مبلغان	۳۷
تکلیف عظیم امروز	۳۹
بیان حقایق اسلامی	۴۰

- پاسخگویی به نیاز واقعی جهانیان ۴۱
- ابزار مقابله با باطل ۴۳
- مقابله با تهاجم فرهنگی ۴۴
- فصل پنجم: باید‌ها و نباید‌ها در تبلیغ ۴۵
- بخش اول: تکالیف مبلغان ۴۷
- شرط اول موعظه ۴۷
- دعوت با عمل ۴۸
- مطالعه قبل از منبر ۴۹
- بینش وسیع دینی ۵۰
- بخش دوم: روش صحیح اقامه عزا ۵۱
- ویژگیهای عزاداری مطلوب ۵۱
- افزایش حب اهل بیت علیهم السلام ۵۲

- افزایش معرفت حادثه عاشورا ۵۳
- افزایش ایمان و معرفت دینی ۵۴
- شیوه مطلوب روضه خوانی ۵۵
- اتقان در واقعه خوانی ۵۶
- پرهیز از نقل مطالب گمراه کننده ۵۷
- راه بی پایان ۵۹
- فصل ششم: احکام و آداب عزاداری ۶۳
- اهمیت و وجوب عزاداری ۶۵
- جایز نبودن ترک عزاداری ۶۵
- آثار و برکات و فلسفه عزاداری ۶۵
- معنای صحیح عزاداری و روضه خوانی ۶۸
- روش درست عزاداری ۶۹
- عزاداری به همراه گناه ۶۹
- ریا در عزاداری ۶۹
- شرکت در عزاداری با احتمال ریا ۷۰
- بردن نام اهل بیت علیهم السلام به طور عادی ۷۰
- اجازه شوهر برای برگزاری مراسم در منزل ۷۱
- پوشیدن لباس سفید در محرم ۷۱
- پوشیدن لباس مشکی در عزاداری ۷۲

مرثیه خوانی ۷۳

مرثیه خوانی بانوان ۷۳

غلو در مرثیه خوانی ۷۴

به کاربردن الفاظ نامناسب در مرثیه ۷۴

در آوردن صدای حیوانات ۷۵

مقتلهای معتبر عزاداری ۷۵

روضه ازدواج حضرت قاسم علیه السلام ۷۶

خواندن روضه های دروغ ۷۷

خواندن روایت کذب برای دیگران ۷۷

اشعار با مضامین مشتبّه ۷۸

سینه زنی ۷۹

دلیل و فلسفه سینه زنی ۷۹

برهنه شدن برای عزاداری ۸۰

- برهنه شدن در عزاداری با حضور نامحرم ۸۰
- حضور بانوان در مراسم سینه زنی ۸۲
- زنجیرزنی ۸۴
- حکم زنجیرزنی ۸۴
- زنجیرهای تیغ دار ۸۴
- هروله کردن ۸۵
- لطمه زنی ۸۶
- سینه خیز رفتن ۸۷
- قمه زنی ۸۸
- معیار ضرر در عزاداری ۸۸
- حکم قمه زنی ۸۸
- قمه زنی مخفی ۸۹
- مرگ بر اثر قمه زنی ۸۹
- تبرک به خون عزاداری ۹۰
- طهارت خون عزاداری ۹۰
- عَلَم های عزا ۹۲
- حکم حمل علم ۹۲
- فروش پارچه علم های عزا ۹۳
- آراستن علم ها و ذوالجناح و به زیورآلات ۹۳

- ۹۴ ..... حمل و سالیلی به شکل صلیب
- ۹۵ ..... شبیه خوانی
- ۹۵ ..... حکم تعزیه و شبیه خوانی و نقالی
- ۹۵ ..... تشبه به اهل بیت علیهم السلام در شبیه خوانی
- ۹۵ ..... تعزیه و شبیه خوانی بدون سند معتبر
- ۹۷ ..... نقالی و پرده خوانی در عزاداری
- ۹۸ ..... موسیقی در عزاداری
- ۹۸ ..... آلات موسیقی و لهو در عزاداری
- ۹۸ ..... آلات لهو
- ۹۸ ..... نواختن شیپور و فلوت و نی در عزاداری
- ۹۹ ..... طبل و سنج در عزاداری
- ۹۹ ..... نوحه همراه موسیقی
- ۱۰۰ ..... احکام مسجد و حسینیه

- برگزاری مراسم و برپایی چادر عزا ۱۰۱
- سفره انداختن و غذاخوردن ۱۰۱
- ورود جُنُب به حسینیه ۱۰۱
- تشکیل هیئت های مذهبی در منزل و خالی ماندن
مساجد ۱۰۲
- صدای بلندگوی مراسم عزاداری ۱۰۲
- آرایش و اصلاح ۱۰۳
- آرایش زنان در مجالس اهل بیت علیهم السلام ۱۰۳
- آرایش کردن بانوان در ایام شهادت ۱۰۳
- نماز و عزاداری ۱۰۴
- تقدم نماز بر عزاداری ۱۰۴
- شرکت کردن در عزاداری با قضا شدن نماز ۱۰۴
- اقامه نماز ظهر روز عاشورا ۱۰۵
- گریه برای امام حسین علیه السلام در حال نماز ۱۰۶
- کراهت نماز با لباس سیاه در عزاداری ۱۰۷
- نذر و هدیه در عزاداری ۱۰۸
- ناتوانی در ادای نذر عزاداری ۱۰۸
- تبدیل نذر عزاداری ۱۰۸
- قبول وسایل نذر مثل علم در عزاداری ۱۰۹

- مصرف هدیۀ روحانی در مخارج عزاداری ۱۰۹
- نذر دربارهٔ لباس سیاه ۱۱۱
- نذر دربارهٔ قمه زنی ۱۱۱
- دادن لامپ به جای شمع ۱۱۱
- وقف و عزاداری ۱۱۲
- دخالت در تفسیر مفاد وقف نامۀ عزاداری ۱۱۲
- حقِ تولیتِ وقف نامۀ عزاداری ۱۱۲
- وقف برای امام حسین علیه السلام ۱۱۴
- زیاد آمدن اموال وقف شده ۱۱۵
- مسائل مالی عزاداری ۱۱۶
- جمع آوری پول در عزاداری ۱۱۶
- مشخص کردن اجرت در عزاداری ۱۱۶
- پول گرفتن برای مداحی و عزاداری ۱۱۷

- ۱۱۸ ..... مرثیه سرایان خطاکار
- ۱۱۸ ..... باقیمانده پول عزاداری
- ۱۱۹ ..... خمس اموال باقیمانده
- ۱۱۹ ..... حرمت ماه محرم و صفر
- ۱۲۲ ..... احکام عاشورا
- ۱۲۲ ..... مصافحه کردن در روز عاشورا
- ۱۲۲ ..... کار کردن در روز عاشورا
- ۱۲۴ ..... مسائل متفرقه
- اقامه مجالس عزاداری کارمندان در ادارات و
- ۱۲۴ ..... نهادهای دولتی
- ۱۲۴ ..... مشروعیت احترام به وسایل عزاداری

پیشگفتار

قال الرضا عليه السلام: رحم الله عبدا أحيا أمرنا فقلت له: وكيف يحيى أمركم؟ قال: يتعلم علومنا ويعلمها الناس... (۱)

عبد السلام می گوید از امام رضا علیه السلام شنیدم می فرمود: خداوند مورد رحمت قرار دهد هر آنکه امر ما را احیا و زنده می کند. به ایشان گفتم: چگونه امر شما احیاء می شود؟ فرمودند: علوم ما را فراگیرد و آن را به مردم تعلیم دهد....

اداره پاسخگویی به مسائل دینی مفتخر است در راستای رسالت این اداره مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخگویی به سوالات مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به اساتید فرهیخته تقدیم نماید.

تلاش بر آن است این نوشتار علاوه بر دادن اطلاعات و محتوای غنی، هماهنگی لازم در جهت ارائه پاسخی مناسب با محتوایی یکسان نیز در اختیار استاد قرار دهد تا از تعدد جواب و تشویش خاطر مراجعین و سوال کنندگان جلوگیری شود. بدیهی است کتابهای تخصصی در هر حوزه بسیار است اما تلخیص آنها و جمع بندی بین جوابهای داده شده و بی نیاز کردن اساتید از رجوع به منابع بسیار، هنگام پاسخگویی، از اهداف اصلی

۱- عن عبد السلام بن صالح الهروي قال : سمعت أبا الحسن علي بن موسى الرضا عليه السلام يقول : رحم الله عبدا أحيا أمرنا فقلت له: وكيف يحيى أمركم؟ قال : يتعلم علومنا ويعلمها الناس فإن الناس لو علموا محاسن كلامنا لاتبعونا (عيون اخبار الرضا للشيخ الصدوق ج ۲ ص ۲۵۷ ح ۶۹)

تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارها است.

برای رسیدن به این مهم کارگروهی از فرهیختگان اساتید این اداره بر روی موضوع پیشنهادی کار کرده و ما حاصل تلاش خویش را به داوری و نظارت هیئت علمی گذاشته و نتیجه قابل قبول آن عرضه می شود.

این مجموعه کتاب ها در چهار دسته موضوعی تدوین و ارائه می شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی، و رهیافت ترکیبی (مربک از هر سه موضوع).

بی شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، ما را در جهت بهبود کیفی این مجموعه یاری خواهد کرد.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احادیث می ساییم که توفیق خدمت در بارگاه سراسر نور و ملکوتی حضرت رضا علیه السلام را ارزانی مان فرمود. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از محضر آن امام همام علیه السلام به مصداق روایت نورانی فوق، جرعه ای از علم و معرفت حقیقی را نوشیده، و به تشنگان راستین آن بنوشانیم.

اداره پاسخ گویی به سوالات دینی

مجموعه پیش رو با عنوان رهیافت تبلیغ و احکام عزاداری در قالب رهیافت ترکیبی تقدیم می شود.

این رهیافت در دو بخش تنظیم شده است:

اول: امر تبلیغ

مستنداتی که در این کتاب از آنها استفاده شده اکثر فرمایشات مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای است که در سخنرانی های متعدد ایراد فرموده اند و مجموعه آن در سایت معظم له با آدرس <http://www.leader.ir> موجود می باشد.

بدیهی است بهره جستن از کلام بزرگان در این امر مهم و استفاده از تجربیات ایشان، بالاترین سرمایه است که نباید از آن غافل ماند بخصوص شخصی که سالها بر این امر همت گماشته و خود از این امکان بخوبی استفاده نموده و یکی از بهترین شاخصه های امر تبلیغ است و توانایی علمی و اخلاقی ایشان بر احدی از موافق و حتی مخالف پوشیده نیست. لذا به نظر رسید فرمایشات معظم له را در این خصوص

جمع آوری سپس دسته بندی و در بسته ای قابل استفاده برای کلیه اساتید و خبرگان امر تبلیغ و تمام مبلغین بزرگوار ایده‌هم
الله تعالی، قرار دهیم.

بخش دوم: احکام عزاداری

مستنداتی که در این کتاب از آنها استفاده شده و اساتید را نسبت به مراجعه به آنها بی نیاز نموده عبارتند از عروه الوثقی،
تحریر الوسيله، منهاج الصالحین، توضیح المسائل و استفتائات مراجع عظام تقلید حضرت امام، و آیت الله خویی، آیت الله
گلپایگانی، آیت الله اراکی، آیت الله تبریزی، آیت الله فاضل، آیت الله بهجت، آیت الله صافی، آیت الله مکارم، آیت الله
سیستانی، آیت الله وحید، آیت الله نوری همدانی و استفتائات مقام معظم رهبری.

تمامی استفتائات از کتب معتبر یا سایت معتبر مراجع عظام استفاده شده است و در صورت نیاز به استفتاء جدید این استفتاء
توسط هیئت علمی انجام شده و در این واحد موجود می باشد.

جمع آوری و تدوین بخش اول، حاصل تلاش استاد ارجمند جناب آقای جواد قربانپور است و بخش دوم حاصل تلاش استاد
محترم حجت الاسلام آدینه دوست است که از ایشان کمال تشکر را داریم باشد خداوند در سایه لطف خویش توفیق خدمت
بیشتر را به ایشان عنایت فرماید.

اداره پاسخگویی به سؤالات دینی

ص: ۱۵

فصل اول: مفهوم و جایگاه تبلیغ

اشاره

معنا و مفهوم تبلیغ

تبلیغ یعنی چه؟ تبلیغ یعنی رساندن؛ باید

برسانید. به کجا؟ به گوش؟ نه؛ به دل. بعضی از تبلیغ‌های ما حتی به گوش هم درست نمیرسد! گوش هم حتی آن را تحمل و منتقل نمی‌کند! گوش که میگرفت، میدهد به مغز قضیه اینجا نباید تمام بشود؛ بلکه باید بیاید در دل نفوذ و رسوخ کند و به هویت ما، هویت مستمع، تبدیل شود. تبلیغ برای این است. ما تبلیغ نمی‌کنیم فقط برای اینکه چیزی گفته باشیم؛ ما تبلیغ می‌کنیم برای اینکه آنچه را تکه موضوع تبلیغ است، در دل مخاطب وارد شود و نفوذ کند. آن چیست؟ آن، همه آن چیزهایی است که در اسلام به عنوان ارزش، مورد حمایت جان و حرم و ناموس حضرت ابی عبدالله (علیه السلام) قرار گرفت که همه پیغمبران و اولیای الهی دیگر و وجود مقدس رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) هم همینطور عمل کردند که البته مظهرش حسین بن علی (علیه السلام) است. ما میخواهیم منطق دین، ارزش‌های دینی، اخلاق دینی و همه چیزهایی را که در بنای یک شخصیت انسانی بر مبنای دین تأثیر دارد، تبلیغ کنیم؛ برای اینکه مخاطب ما به همین شخصیت دینی تبدیل

شود.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

جایگاه وعظ و منبر

این فن را نباید کوچک گرفت. منبر رفتن و سخن گفتن در امر دین، جزو شریف ترین کارهاست و باید و شاید که شریف ترین انسان ها و عالم ترین و آگاه ترین آنها به مسائل اسلامی قدم بردارند و آن را برای خود افتخاری بدانند؛ کما اینکه در گذشته هم همین طور بوده است. افرادی مثل شیخ جعفر شوشتری، عالم اخلاقی بزرگ که خود منبری بوده است یا مرحوم هدایه النمله که خود یک واعظ و یک گوینده دینی بوده است یا پسر آن مرحوم، مرحوم آقا میرزا محمد همدانی که از علما بوده است و امثال اینها. در گذشته، شخصیت های علمی و چهره های معروف تقوایی و دینی، متصف به این صفت و مفتخر به این فن بوده اند. در این زمان هم ما بحمدالله شخصیت های برجسته ای در زمینه تبلیغ و منبر دیده ایم و بوده اند و هستند.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیره ۷۰

تأثیر نهاد منبر در جامعه

تأثیر نهاد منبر در جامعه ما، هنوز یک تأثیر بررسی نشده است. شما به جامعه ما نگاه کنید؛ ببینید جایی که منبری به نام ابی عبدالله (علیه السلام) نباشد، کجاست؟! از شهرهای بزرگ و مراکز پرجمعیت تا دوردستها، روستاها، حتی روستاهای کوچک و دورافتاده، دانشگاهها، میان دانشمندان، انجمن های تحصیل کردگان علوم جدید تا مردم دور از علوم و معارف جاری زمان در اقاصا نقاط کشور، در کجا منبرابی عبدالله (علیه السلام) نیست که گوینده ای در موقعی از مواقع بر آن منبر نمیرود و سخنی نمی گوید؟! پس، کل جامعه ما به عنوان یک مجموعه با تفکر و عقیده شیعی، زیر چتر امام حسین (علیه السلام) است. البته مخصوص شیعیان هم نیست؛ در نقاط گوناگونی از عالم، غیر شیعه، بلکه غیرمسلمین هم به نحوی از انحاء از این بساط بهره ای میبرند.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

ارتباط چهره به چهره

سخنی که شما در جلسه، روی منبر به مردم می گوید، با حرفی که در رادیو به مردم گفته خواهد شد، فرق می کند؛ ولو خود شما آن حرف را بزنید. من بارها این نکته را گفته ام که در نشست و در چشم هم نگاه کردن و نفس و صدای همدیگر را شنیدن و حضور و گرمای وجود یکدیگر را لمس کردن میان مستمع و گوینده، اثری است که در پیام از راه دور آن اثر نیست. ما معلمان، این را قدر بدانیم. بارها در جلسات اهل علم و وعاظ، این مطلب را تکرار کرده ام و گفته ام این امتیاز که در جلسات مردم، چشم به چشم و روبه رویشان با آنها حرف میزنیم و نه فقط امواج صدای ما، بلکه وجودمان را حس می کنند؛ متعلق به ماست. این، چیز خیلی مغتنمی است و تأثیر مضاعفی دارد. مبادا کسی این طور تصور کند که با بودن رادیو و تلویزیون و ویدئو و این وسایل امروزی، دیگر منبر چه نقشی دارد؟! تبلیغ دین چه نقشی دارد؟! نه: آن تأثیری که گفتاریک انسان در یک مجلس، روبه رو، با گزینش مخاطبین، با انتخاب مطلب لازم، در ذهن مخاطبین می گذارد؛ به کلی با هر نوع تبلیغ دیگر متفاوت است. این، نوع تبلیغی است که برکات الهی با آن هست؛ آثار مواجهه انسانی در آن هست. بسیار مهم است.

...تبلیغ دین به شکل سنتی، یعنی همین حضور روحانی در جمع های مختلف مردم و استفاده از منبر دین و تبلیغ، یکی از مهمترین ابزارها و نعماتی است که خدای متعالی در اختیار شما قرار داده است. برای خدا و در راه خدا، باید حداکثر و بهترین استفاده را از آن بکنید. من به منبر خیلی عقیده دارم. امروز اینترنت، ماهواره، تلویزیون و ابزارهای گوناگون ارتباطی فراوان هست؛ اما هیچ کدام از این ها منبر نیست. منبر یعنی روبه رو و نفس به نفس حرف زدن؛ این یک تأثیرمشخص و ممتازی دارد که در هیچ کدام از شیوه های دیگر، این تأثیر وجود ندارد. این را باید نگه داشت؛ چیز باارزشی است؛ منتها بایستی آن را هنرمندانه ادا کرد تا بتواند اثر ببخشد.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

ص: ۲۳

فصل دوم: آسیب‌ها و فرصت‌ها

اشاره

جایگاه علمی مطلوب

در گذشته تصور غلطی در ذهن بعضی از ماها بود که بحمدالله بعدها مرتفع شد. ما خیال می کردیم که اگر کسی اهل علم و مجتهد است، نمی تواند اهل منبر یا روضه خوان باشد؛ این دو را در دو سطح مختلف مشاهده می کردیم. آنکسی که می خواهد این سه وظیفه [موعظه، تبیین معارف و ارائه الگو و اسوه] را عهده دار بشود؛ چه بهتر است که در معارف دینی، در فقه اسلام، در علوم و فنون رایج در حوزه های علمیه که ملاک فهم احکام است، در سطح بالا، بلکه اعلا باشد. منبر را با این چشم ببینیم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

منبر؛ فرصت انسان سازی

ما می خواهیم منطق دین، ارزش های دینی، اخلاقی دینی و همه چیزهایی را که در بنای یک شخصیت انسانی بر مبنای دین تأثیر دارد، تبلیغ کنیم؛ برای اینکه مخاطب ما به همین شخصیت دینی تبدیل شود. از جمله این کارها، بنای حکومت اسلامی است. این را من عرض بکنم که تشکیل حکومت اسلامی، یکی از معجزه گونترین کارهاست؛ اما این مسئله نباید تشکیل هویت انسانی افراد را، فرد فرد انسان هایی را که ما با آنها سروکار داریم، از یاد ما ببرد. این، خیلی مهم است.

نبی مکرم اسلام، انسان ها را اول ساخت؛ اول این پایه ها را تراشید تا توانست این بنا را بر روی دوش آنها قرار دهد. در تمام مدت آن ده سال که بیش از صد سال خاکاردر این ده سالی متراکم شده است، پیغمبر در همه جا: در بحبوحه جنگ، در هتکام ساختن، در هنگام عیادت کردن، در هنگام گفتوگو کردن با مردم، بنای هویت انسانهای مخاطب خودش را فراموش نکرد. پیغمبر در غوغای جنگ های خطرناک مثل احزاب، بدر واحد هم انسان سازی می کرد. آیات قرآن را ملاحظه کنید؛ «انسان سازی»، هدف این تبلیغ است و این یکی از بزرگترین کارهاست.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

اهداف وعظ و منبر

اگر این مطلب درست است که شرف هر فنی، به شرف هدف و غایت از آن فن بستگی دارد؛ باید بگوییم که یکی از اشرف فنون، همین فن تبلیغ دین و گویندگی معارف دینی و اسلامی است؛ همین چیزی که در عرف ما، به وعظ و منبر معروف است. زیرا هدف از حرفه تبلیغ و گویندگی دینی، عبارت است از موعظه برای تزکیه مردم، تبیین معارف دینی برای بالارفتن سطح آگاهی دینی مردم و بیان مصائب و مراثی حضرت ابی عبدالله (علیه السلام)؛ یعنی ارائه الگویی به مردم برای کیفیت بخشیدن به حرکت در راه هدف های بزرگ. همه این چیزها جزو اشرف هدف هاست: هم تزکیه، هم بالابردن افکار و آگاهی های مردم، هم ارائه الگو برای جهاد و تلاش فی سبیل الله.

رهبر معظم انقلاب مد ظله العالی. بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیره ۷۰

فصل سوم: قیام عاشورا و ترویج دین

اشاره

عناصر اصلی حرکت عاشورایی

سه عنصر در حرکت حضرت ابی عبدالله (علیه السلام) وجود دارد: عنصر منطق و عقلی، عنصر حماسه و عزت و عنصر عاطفه. عنصر منطقی و عقلی در این حرکت، در بیانات آن بزرگوار متجلی است؛ قبل از شروع این حرکت، از هنگام حضور در مدینه تا روز شهادت. جمله جمله این بیانات نورانی، بیان کننده یک منطق مستحکم است. خلاصه این منطق هم این است که وقتی شرایط وجود داشت و متناسب بود، وظیفه مسلمان، «اقدام» است؛ این اقدام خطر داشته باشد در عالیتین مراحل یا نداشته باشد. خطر بالاترین، آن است که انسان جان خود و عزیزان و نوامیس نزدیک خود: همسر خواهر، فرزندان و دختران را در طبق اخلاص بگذارد و به میدان برود و در معرض اسارت قرار دهد... عنصر دوم، حماسه است؛ یعنی این مجاهدتی که باید انجام بگیرد، باید با عزت اسلامی انجام بگیرد؛ چون «العزه الله و لرسوله و للمؤمنین». مسلمان در راه همین حرکت و این مجاهدت هم، بایستی از عزت خود و اسلام حفاظت کند... عنصر سوم، عاطفه است؛ یعنی هم در خود حادثه و هم در ادامه و استمرار حادثه،

عاطفه یک نقش تعیین کننده ای ایجاد کرده است که باعث شد مرزی بین جریان عاشورایی و جریان شیعی با جریان های دیگر پیدا شود. حادثه عاشورا، خشک و صرفاً استدلالی نیست؛ بلکه در آن عاطفه با عشق و محبت و ترحم و گریه همراه است. قدرت عاطفه، قدرت عظیمی است؛ لذا ما را امر می کنند به گریستن، گریاندن و حادثه را تشریح کردن، زینب (علیها السلام) در کوفه و شام منطقی حرف میزند؛ اما مرثیه می خواند. امام سجاد (علیه السلام) بر روی منبر شام، با آن عزت و صلابت بر فرق حکومت اموی می کوبد؛ اما مرثیه می خواند. این مرثیه خوانی تا امروز ادامه دارد و باید تا ابد ادامه داشته باشد تا عواطف متوجه بشود. در فضای عاطفی و در فضای عشق و محبت است که میتوان خیلی از حقایق را فهمید که در خارج از این فضاها نمی توان فهمید. این سه عنصر، سه عنصر اصلی تشکیل دهنده حرکت عاشورایی حسین بن علی (ارواحنا فداه) است که یک کتاب حرف است و گوشه ای از مسائلی عاشورای حسینی است؛ اما همین یک گوشه برای مادرش های فراوانی دارد. ما مبلغان، زیر نام حسین بن علی (علیه السلام) تبلیغ می کنیم. این فرصت بزرگ را یاد این بزرگوار به مبلغان دین بخشیده است که بتوانند تبلیغ دین را در سطوح مختلف انجام بدهند. هر یک از آن سه عنصر باید در تبلیغ ما نقش داشته باشد. هم صرف پرداختن به عاطفه و فراموشی کردن جنبه منطقی و عقلی که در ماجرای

حسین بن علی (علیه السلام) نهفته است، کوچک کردن حادثه است؛ هم فراموشی کردن جنبه حماسه و عزت، ناقص کردن این حادثه عظیم و شکستن یک جواهر گرا نبهاست. این مسئله را باید همه، روضه خوان، منبری و مداح، مراقب باشیم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

تبیین حرکت عاشورا و حفظ دین

اساسی دین با عاشورا پیوند خورده و به برکت عاشورا هم باقی مانده است. اگر فداکاری بزرگ حسین بن علی (علیه السلام) نمی بود که این فداکاری، وجدان تاریخ را به کلی متوجه و بیدار کرد، در همان قرن اول یا نیمه قرن دوم هجری، بساط اسلام به کلی برچیده می شد. قطعاً این گونه است. اگر کسی اهل مراجعه به تاریخ باشد و حقایق تاریخی را ملاحظه کند، این را تصدیق خواهد کرد....

مادین را به وسیله این حادثه حفظ کردیم؛ احکام را برای مردم بیان کردیم؛ عواطف مردم را در خدمت دین و ایمان قرار دادیم. ما که می گوییم؛ یعنی طایفه روحانیون و مبلغین. در طول چند قرن گذشته، عوامل بقا را در اسلام مشاهده کنید! یکی از عوامل بقا، همین عاشورا است.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان و مبلغان، ۲۶ خرداد ۷۲

پادزهر تبلیغات سوء

درست است که امروز تبلیغات دشمن، همه فضای ذهن بشریت را فراگرفته است. در این، شکی نیست. درست است که اموال کلانی برای تشویش چهره اسلام، به خصوصی تشیع، خرج می شود. درست است که هرکس که منافع نامشروعی در زندگی ملتها و کشورها دارد، خود را موظف به فعالیت علیه اسلام و حکومت اسلامی میبندد. درست است که کفر با همه تفرق و تشتت، با استفاده از همه امکانات، در یک امر اتفاق کرده و آن ضدیت با اسلام ناب است و حتی اسلام محرف را هم به جنگ اسلام ناب آورده و به میدان کشانیده است. این ها همه درست؛ اما آیا جناح حق و جبهه اسلام ناب نمی تواند در مقابل این تبلیغات خصمانه و خباثت آلود، به برکت روح، پیام و حقیقت عاشورا و پیام محرم، همان معجزه را یک بار دیگر تکرار کند؟! چرا نتواند؟! سختی دارد؛ اما ممکن است. همت و فداکاری لازم دارد. راه باز است؛ بنبست نیست. مسئولیت ما و شما این است.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان و مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

ص: ۳۷

فصل چهارم: تکالیف مبلغان

اشاره

تکلیف عظیم امروز

امروز هم، تکلیف عظیمی با ما روبه روست؛ یعنی ارائه اسلام به صورتی که بتواند ذهن ها و دل های مردم را اشباع و سیراب کند، استفهام آنها را به درستی پاسخ بدهد، ایمان آنها و حضورشان در این میدان را به صورت خالصانه و مخلصانه حفظ کند تا ان شاءالله کار و منش ما مورد عنایت ولی عصر(ارواحنا فداه) قرار بگیرد و تأییدات و دعای آن بزرگوار شامل حال ما بشود.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

بیان حقایق اسلامی

از این فرصت استفاده شود و همانطور که خود حسین بن علی (علیه السلام) به برکت جهادش، اسلام را زنده کرد، اسلام درحقیقت زنده شده و آزادشده خون و قیام حسین بن علی (علیه السلام) است، امروز هم شما به انگیزه یاد، نام و منبر آن بزرگوار، حقایق اسلامی را بیان کنید؛ قران و حدیث را معرفی کنید؛ نهج البلاغه را برای مردم بخوانید. حقایق اسلامی، از جمله همین حقیقت مبارکی را که امروز در حکومت حق، یعنی نظام علوی، ولوی و نبوی جمهوری اسلامی تجسد پیدا کرده است، برای مردم بیان کنید؛ این، جزو بالاترین معارف اسلامی است. خیال نکنید که می شود اسلام را تبیین کرد و از حاکمیت اسلام که امروز در این مرز و بوم متجسد شده است، غافل ماند و آن را مغفول^۱ عنه گذاشت.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۳ خرداد ۷۴

پاسخگویی به نیاز واقعی جهانیان

امروز دنیا تشنه حقیقت است. این حرف یک روحانی یا یک شخص متعصب اسلامی نیست؛ بلکه حرف کسانی است که سال‌ها با فرهنگ غربی، ارتباط، رفت و آمد، مبادله و حتی نسبت به آن، حسن نظر داشته‌اند. آنها می‌گویند که امروز دنیای غرب در سطوح حساسش، تشنه اسلام است. «سطوح حساسی» یعنی چه؟ فلان جماعت عامی و غافل یا فرض بفرمایید جماعت‌هایی که منافعشان به شدت مطرح است؛ مثل حکام، دولتمردان، سرمایه‌داران، زراندوزان و زورگویان، بخش‌های کرخ و دیراحساس پیکره فرهنگ غرب و جوامع غربی‌اند. دانشمندان، متفکرین، انسان‌های با وجدان، روشنفکران و جوانان، بخشی‌های حساس پیکره جوامع غربی هستند. این بخش‌های حساس، امروز تشنه مکتب و درسی از زندگی هستند که آنها را از هزاران دشواری واقعی زندگی نجات دهد. خیلی از این مشکلات زندگی، مشکلات واقعی نیست. مشکل واقعی، احساس ناامنی روحی، تنهایی، افسردگی، تزلزل و عدم اطمینان و سکینه روحی است. این‌ها مشکلات واقعی بشر است که در اوج ثروت و شهرت، یک نفر را به خودکشی وادار می‌کند. جوان، پول‌دار و دارای امکانات تنعم و بهره‌برداری از زندگی است؛ اما خودکشی می‌کند! خب چرا؟ دردش چیست؟

کدام درد است که از بی پولی و نداشتن امکاناتِ تمتع جسمانی و لذایذ جنسی هم سخت تر است؟ دردی که امروز گریبان جوامع مادی دنیا و تمدن غربی را گرفته است، عدم اطمینان، عدم آرامش، عدم نقطه اتکای روحی، عدم انس و تواصل بین انسا نها، احساس غربت و انکسار است. بخش های حساس جوامعی که این دردها را بیشتر احساس می کنند، چشم انتظارند که دست نجاتی بیاید و آنها را از این حالت نجات دهد. در آن جاهایی که آگاهی هست، چشم ها به اسلام دوخته شده است. البته عده ای از آنها آگاهی ندارند و اسلام را نمی شناسند؛ اما زمینه گرایش به اسلام را دارند. کسانی که اسلام را می شناسند، مشخصاً روی اسلام تکیه میکنند. یکی از اندیشمندان ایرانی خود ما گفته بود، بنده شنیدم آن شخص به رحمت خدا رفته است، [او گفته بود] - که امروز غرب در جست و جوی چهره هایی مثل شیخ انصاری و ملاصدراست. زندگی، معنویات و ارزش های آنها امروز چهره های غربی و متفکرین غربی را جذب می کند. منبع زخار این حقایق و ارزش ها، عاشورایی است. قدر این ها را باید دانست. ما حالا می خواهیم این معارف را در مقابل چشم مردم دنیا قرار دهیم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۳ خرداد ۷۴

ابزار مقابله با باطل

حالا ما و شما، امانت دارو وارث این حقیقت تاریخی یعنی عاشورا هستیم. امروز کسانی هستند که می خواهند ماجرای عاشورا را به عنوان یک درس، خاطره و یک شرح واقعه، از زبان علما، روحانیون، مبلغین، مبلغات و امثال این ها بشنوند. مادر این زمینه چه خواهیم کرد؟ در اینجا به قضیه خیلی مهم تبلیغ میرسیم. اگر روزی این طلاب جوان، فضلالی حوزه های علمیه، مبلغین، وعاظ، مداحان و روضه خوانان، توانسته اند ماجرای عاشورا را مثل حربه ای علیه ظلمات متراکم حاکم بر فضای زندگی همه بشر به کار گیرند و با این تیغ برنده الهی، پرده ظلمات را بشکافند و خورشید حقیقت را به شکل حاکمیت اسلام، واضح و آشکار کنند، این حقیقت در زمان ما اتفاق افتاده است، چرا نباید متوقع بود که در هر عصر و زمانی هر چه هم که تبلیغات دشمن در آن دوره سخت، همه گیر و ظلمات باشد؛ مبلغین، گویندگان و علمای دین، بتوانند علیه هر باطلی شمشیر حق و ذوالفقار علوی و ولوی را در دست گیرند و از آن استفاده کنند؟! چرا ما چنین چیزی را مستبعد بدانیم؟!!

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

مقابله با تهاجم فرهنگی

مردم را هدایت کنید؛ ذهن مردم را روشن کنید؛ مردم را به فراگرفتن دین تشویق کنید؛ دین صحیح و پیراسته را به آنها تعلیم دهید؛ آنها را به فضیلت و اخلاق اسلامی آشنا کنید؛ با عمل و زبان، فضیلت اخلاقی را در آنها به وجود آورید. مردم را موعظه کنید؛ از عذاب خدا، از قهر خدا، از دوزخ الهی بترسانید؛ انذار کنید. انذار سهم مهمی دارد؛ فراموش نشود. آنها را به رحمت الهی مژده دهید؛ مؤمنین و صالحین و مخلصین و عاملین را بشارت دهید؛ آنها را با مسائل اساسی جهان اسلام و با مسائل اساسی کشور آشنا کنید. این می شود آن مشعل فروزانی که هر یک از شما عزیزان، این مشعل را در هر جا روشن کنید، دل هاروشن خواهد شد؛ آگاهی به وجود خواهد آمد؛ حرکت به وجود خواهد آمد؛ ایمان، عمیق خواهد شد. مؤثرترین حربه علیه این تهاجم فرهنگی و شبیخون نامردانه دشمن همین است؛ از این به شدت نگرانم؛ می خواهند نگذارند که روحانیون جوان، مؤمن، شجاع، آگاه و خوش فکر در محیط های مختلف: در محیط دانشگاه، در محیط بازار، در محیط روستا، در محیط شهر، در محیط کارگاه، کار خودشان را انجام دهند. درست نقطه مقابل کار آنها، همین کار و مجاهدت فی سبیل الله شماست که با اتقان و با دقت و بالاتر از همه، با اخلاص انجام گیرد.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان، ۳۳ فروردین ۷۸

فصل پنجم: بایدها و نبایدها در تبلیغ

اشاره

بخش اول: تکالیف مبلغان

شرط اول موعظه

آن چیزی که در محدوده جمع کسانی که اهل منبرند، چه حرفه آنها این است و چه در کنار حرفه اصلی به آن می پردازند، واقعاً باید معلوم باشد: این است. که اگر ما میخواهیم مردم را موعظه بکنیم، لازمه آن در درجه اول، اتعاض نفسی خود ماست. برای کسی که بنا بر گویندگی دین دارد، تهذیب نفس یک امر الزامی است تا از دل بگوید و حرف او دارای اثر بشود و عملش قول او را تقویت کند و شاهدی بر آن باشد.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیره ۷۰

دعوت باعمل

ما در فلان شهر یا روستا برای تبلیغ وارد می شویم: رفتار، نشست و برخاست، معاشرت، نگاه و عبادت ما، دلبستگی یا دلبرسته بودن ما به تنعمات دنیوی و خورد و خواب ما، رساترین تبلیغ یا ضد تبلیغ است. درست باشد، تبلیغ است؛ غلط باشد، ضد تبلیغ است.

ما در محیط اجتماعی و محیط زندگی چطور می توانیم دل مردم را به منشأ گفتار خودمان مطمئن کنیم و اعتماد آنها را برانگیزیم؛ درحالی که از مذمت شهوات دنیوی حرف میزنیم و در عمل خدای نکرده خودمان طور دیگری عمل می کنیم! از مذمت دل سپردن به پول و دعوت به حرکت کردن و مجاهدت کردن در راه زیاده خواهی های دنیوی حرف میزنیم؛ اما عمل ما طور دیگری باشد! چطور چنین چیزی ممکن است اثربکند؟! یا اثر اصلا نمی کند یا اثر زودگذر می کند یا اثری می کند که بعد با کشف واقعیت کار ما، درست به ضد اثر تبدیل می شود. بنابراین عمل، بسیار مهم است.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

مطالعه قبل از منبر

بنده مکرر عرض کرده ام منبر بی مطالعه رفتن، منبری که انسان برود و بگوید حالا ببینیم چه خواهیم گفت و هرچه به دهانش بیاید در منبر بگوید: گاهی حرف سست، گاهی خدای ناکرده نقل نادرست، خدای ناخواسته حرفی که موهن مذهب باشد؛ ناسپاسی در حق عاشوراست.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در جمع علما، طلاب و روحانیان در آستانه ماه محرم، ۲۶ خرداد ۷۲

بینش وسیع دینی

چون مبلغ بنابراین دارد که سطح فکر مردم را در مسائل اسلامی بالا ببرد: پس باید آگاهی و بینش دینی وسیع و متنوع داشته باشد: با قرآن مأنوس باشد؛ در احادیث غور بکند و کرده باشد؛ با افکارنوی مربوط به مذهب و دین آشنا باشد؛ در کنار مسائل دینی، پاره ای افکار فلسفی و بینش های اجتماعی هست که از آنها هم باید طعمی چشیده و آگاهی ای داشته باشد و چون بنا دارد که اسوه جهاد و مبارزه را به مردم معرفی کند، در این کار باید دقت نظر و وسواس داشته باشد؛ زیرا زندگی حسین بن علی (علیه السلام) و ماجرای چند روزه آن حضرت در کربلا، فصل عظیمی از تاریخ ماست؛ حجم آن کم، اما مفهوم آن بسیار وسیع و عمق آن خیلی زیاد است.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷

بخش دوم: روش صحیح اقامه عزا

ویژگی های عزاداری مطلوب

اشاره

یک روحانی چگونه اقامه عزا خواهد کرد؟ این، سؤال من از همه کسانی است که نسبت به اعتقاد بنده، مجالس عزاداری حسینی باید از سه ویژگی برخوردار باشد: اولین ویژگی باید این باشد که چنین مجالسی، محبت به اهل بیت (علیهم السلام) را زیاد کنند... دومین ویژگی ای که باید در این مجالس به وجود آید، این است که مردم نسبت به اصل حادثه عاشورا، معرفت روشنتر و واضح تری پیدا کنند... سومین ویژگی لازم در این مجالس، افزایش ایمان و معرفت دینی در مردم است.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش حب اهل بیت (علیهم السلام)

اولین ویژگی [مجالس عزاداری حسینی] باید این باشد که چنین مجالسی، محبت به اهل بیت (علیهم السلام) را زیاد کنند؛ چون رابطه عاطفی، یک رابطه بسیار ذی قیمت است. شما روحانیون، باید کاری کنید که محبت شرکت کننده گان در مجالس مذکور، روز به روز نسبت به حسین بن علی (علیه السلام)، خاندان پیغمبر و مناشیء معرفت الهی، بیشتر شود. اگر شما خدای ناکرده در مجالس مذکور وضعی را به وجود آورید که مستمع یا فرد بیرون از آن فضا، از لحاظ عاطفی به اهل بیت (علیهم السلام) نزدیک نشد، بلکه احساس دوری و بیزاری کرد؛ نه فقط چنین مجالسی فاقد یکی از بزرگترین فواید خود شده؛ بلکه به یک معنا، مضر هم بوده است. حال که شما مؤسس یا گوینده چنین مجالسی هستید، ببینید چه کاری میتوانید بکنید که عواطف مردم، بر اثر حضور در این مجالس، نسبت به حسین بن علی (علیه السلام) و اهل بیت پیغمبر (علیهم افضلی صلواہ الله) روز به روز بیشتر شود.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش معرفت حادثه عاشورا

دومین ویژگی ای که باید در این مجالس به وجود آید، این است که مردم نسبت به اصل حادثه عاشورا، معرفت روشن ترو واضح تری پیدا کنند. این طور نباشد که ما در مجلس حسین بن علی (علیه السلام) به منبر برویم یا سخنرانی کنیم؛ اما موضوع سخنرانی، حصّار آن مجلس، اعم از جوان و غیر جوان و زن و مرد اهل فکر و تامل را که امروز در جامعه ما بسیارند و این از برکات انقلاب است، به این فکر فرو برد که چرا باید برای امام حسین (علیه السلام) گریه کرد؟ اصلاً چرا امام حسین (علیه السلام) به کربلا آمد و عاشورا را به وجود آورد؟ بنابراین به عنوان منبری یا سخنران، باید به موضوعاتی پردازید که جواب گوی چنین سؤالاتی باشد. باید نسبت به اصلی حادثه عاشورا معرفتی در افراد به وجود آید. اگر در روضه خوانی و سخنرانی یا سایر مطالب بیان شده از طرف شما، نکته ای روشنگر یا حداقل اشاره ای به این معنا نباشد، یک رکن از آن سه رکنی که عرض شد، [یعنی عنصر منطقی و عقل، عنصر حماسه و عزت و عنصر عاطفه،] کم و ناقص خواهد بود، یعنی ممکن است مجلس مذکور، فایده لازم را ندهد و ممکن هم هست خدای ناکرده در بعضی از فروض، ضرر هم بکنیم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان، کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش ایمان و معرفت دینی

سومین ویژگی لازم در این مجالس، افزایش ایمان و معرفت دینی در مردم است. در چنین مجالسی باید از دین، نکاتی عنوان شود که موجب ایمان و معرفت بیشتر در مستمع و مخاطب گردد. یعنی سخنرانان و منبری ها، یک موعظه درست، یک حدیث صحیح، بخشی از تاریخ آموزنده درست، تفسیر آیه ای از قرآن یا مطلبی از یک عالم و دانشمند بزرگ اسلامی را در بیانات خود بگنجانند و به سمع شرکت کنندگان در این مجالس برسانند. این طور نباشد که وقتی بالای منبر می رویم «یک مقدار لفاظی کنیم و حرف بزیم و اگر احیانا مطلبی هم ذکر می کنیم، مطلب سستی باشد که نه فقط ایمان ها را زیاد نمیکند؛ بلکه به تضعیف ایمان مستمعین میپردازد. اگر این طور هم شد، ما از جلسات مذکور به فواید و مقاصد مورد نظر نرسیده ایم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان، کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

شیوه مطلوب روزه خوانی

عاشورا و ماجرای حسین بن علی (علیه السلام) باید در منبر، به شکل سنتی روزه خوانی شود؛ اما نه برای سنت گرایی، بلکه از طریق واقعه خوانی؛ یعنی اینکه شب عاشورا این طور شد، روز عاشورا این طور شد، صبح عاشورا این طور شد. شما ببینید یک حادثه بزرگ، به مرور از بین میرود؛ اما حادثه عاشورا، به برکت همین خواندن ها، با جزئیاتش باقی مانده است: فلان کس این طوری آمد با امام حسین (علیه السلام) وداع کرد؛ این طوری رفت به میدان؛ این طوری جنگید؛ این طوری شهید شد و این کلمات را بر زبان جاری کرد. واقعه خوانی تا حد ممکن باید متقن باشد.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان، ۳ خرداد ۷۴

اتقان در واقعه خوانی

شما اگر یک حدیث صحیح از کتابی معتبر را نقل و همان را معنا کنید، کفایت می کند. برخی منبری ها، بعضی اوقات یک حدیث را آنقدر شاخ و برگ می دهند که معنای اصلی اش از بین می رود. اگر شما یک حدیث صحیح را برای مستمع خود درست معنا کنید، ممکن است بخش مهمی از آنچه را که ما می خواهیم، داشته باشد. وقتی شما از روی یک تعبیر معتبر، راجع به یک آیه قران فکر و مطالعه کنید، به تنقیح آن پردازید و برای مستمع بیان نمایید؛ مقصود حاصل است. اگر برای ذکر مصیبت، کتاب نفس المهموم مرحوم محدث قمی را باز کنید و از رو بخوانید، برای مستمع گریه آور است و همان عواطف جوشان را به وجود می آورد. چه لزومی دارد که ما به خیال خودمان، برای مجلس آرایبی کاری کنیم که اصل مجلس عزا از فلسفه واقعی اش دور بماند؟!!

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان، کهگیلویه بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

پرهیز از نقل مطالب گمراه کننده

بعضاً گوینده ای در یک مجلس به نقل مطلبی می پردازد که هم از لحاظ استدلال و پایه مدرک عقلی یا نقلی سست است و هم از لحاظ تأثیر در ذهن یک مستمع مستبصر و اهل منطق استدلال، ویرانگر است. مثلاً در یک کتاب، بعضی مطالب نوشته شده است که دلیلی بر کذب و دروغ بودن آن ها نداریم: ممکن است راست باشد، ممکن است دروغ باشد. اگر شما آن مطالب را بیان کنید، ولو مسلم نیست خلاف واقع باشد، و با شنیدن آنها برای مستمعان که جوان دانشجو یا محصل یا رزمنده و یا انقلابی است و بحمدالله انقلاب، ذهنها را باز و منفتح کرده است، نسبت به دین، سؤال و مسئله ایجاد می شود و اشکال و عقده به وجود می آید؛ نباید آن مطالب را بگویید. حتی اگر سند درست هم داشت؛ چون موجب گمراهی و انحراف است، نباید نقل کنید؛ چه رسد به اینکه اغلب این مطالب مندرج در بعضی کتاب ها، سند درستی هم ندارد! یک نفر از زبان دیگری مطلبی را مبنی بر این می شنود که من در فلان سفر، فلان جا بودم که فلان اتفاق افتاد. گوینده از روی مدرک یا بدون مدرک، چنان مطلبی را می گوید؛ شنونده هم آن را باور می کند و در کتابی می نویسد و این کتاب به دست من و شما میرسد. من و

شما چرا باید آن مطلب را که نمیتواند در یک مجمع بزرگ، برای ذهن های مستبصر و هوشیار و آگاه توجیه شود، بازگو کنیم؟! مگر هر مطلبی را هر جا نوشتند، انسان باید بخواند و بازگو کند؟... بعضی از افراد، بدون توجه به این مسئولیت مهم به بالای منبر می روند و حرفی میزنند که نه فقط گره ای از ذهن مستمع بازمی کند که گره هایی هم به ذهن او می افزاید. اگر چنین اتفاقی افتاد و ما در بالای منبر حرفی زدیم که ده نفر جوان، پنج نفر جوان یا حتی یک نفر جوان، در امر دین دچار تردید شد و بعد از پای سخنرانی ما برخاست و رفت و ما هم او را نشناختیم؛ بعداً چگونه می شود جبران کرد؟ آیا اصلاً قابل جبران است؟ آیا خدا از ما خواهد گذشت؟ قضیه مشکل است!

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان، کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

راه بی پایان

راه حسین (علیه السلام)، در کشور ما و میان ملت ما در طول چند قرن، هرگز مسدود نشد و اگرچه مخالفین و معاندین بودند؛ اما نتوانستند کاری انجام دهند. با این همه، برکات این راه، خیلی زیاد است. اگر حقیقتاً جمع روحانیون و مبلغین و اصحاب بیان، آن گونه که شایسته ماه محرم است، در این راه قدم بردارند ابتکارها و نوآوری ها و تلاش مخلصانه همراه با کارهای فکری و علمی ارزشمندی در این راه انجام دهند؛ برکات این راه، نسبت به آنچه که تاکنون بوده است، چندین برابر هم می تواند بشود. لذا وظیفه داریم در این زمینه، هرچه بشود، مشترکاً تلاش کنیم.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۶ اردیبهشت ۷۵

آیه های هدایت

بحمدالله همه برکات در وجود آقایان محترم، بزرگان؛ به خصوص طلاب جوان، پرشور، مؤمن و فاضل وجود دارد. در روز اول هم که همین طبقه، این نهضت را گسترش دادند و با استفاده از آن حدیث شریف، اصحابشان را به نحل تشبیه کردند، این آیه در مقابل چشم انسان مجسم میشد که: (وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ * ثُمَّ كَلَىٰ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْئَلِي لِي سُبُلَ رَبِّكِ ...) (حقایقی را می مکیدند و عسل ناب را به تشنگان حقیقت میدادند که: (فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ) امروز هم همین است. امروز هم طلاب، فضلا و مبلغین جوان، با بهره گیری از تجربه های اساتید و بزرگان این فنون، کوله بار خودشان را محکم کنند و به امید خدا، برای خدا، در راه خدا و با قصد قربت، بروند و این حقایق را در همه جای کشور در اقطار این کشور، در اقطار عالم، با زبان مناسب بیان کنند. انشاء الله الطاف حضرت بقیه الله الاعظم (الروحنا فداه)، شامل حال شما باشد.

رهبر معظم انقلاب مدظله العالی، بیانات در دیدار روحانیان و میلقان، ۳ خرداد ۷۴

صبر در تبلیغ

کار تبلیغ، کار بسیار بزرگ، حساس و مؤثری است. امروز برکات تبلیغ‌های گذشته را مشاهده می‌کنیم و فردا برکات تبلیغ امروز شما را انشاءالله جامعه مشاهده خواهد کرد. تأثیرات تبلیغ، دفعی و آنی نیست؛ طولانی مدت است. مبلغ دین اگر ظواهری را مشاهده میکند که به گمان او ظواهر غیر دینی است، مأیوس نشود. این توهمات که بعضی شایع می‌کنند که جوان‌ها از دین برگشته‌اند، همه را جنگ روانی بدانید که واقع قضیه هم همین است. این طور نیست؛ جوان‌های ما دل را به طرف دین دارند و تشنه حقایق دین‌اند و دل‌هاشان تشنه است. هر جوان سالم الفطره و سالم الطبیعه ای اینطور است؛ مخصوص اینجا هم نیست. اینجا بحمدالله زمینه هم آماده است؛ تشنه‌اند و مشتاق، باید کام‌جان آنها را سیراب و با حقایق دینی شیرین کرد؛ این نتیجه اش را خواهد بخشید و فردای جامعه ما از این موهب‌ها بهره‌مند خواهد شد. از خدای متعال مسئلت می‌کنیم که همه ما و شما را، هم‌قدردان تبلیغ دین، ارز‌شهای الهی و این صراط مستقیمی که انقلاب در مقابل ما باز کرده است، قرار بدهد و هم ان شاءالله ما را موفق

بدارد که بتوانیم به این وظایف سنگین عمل کنیم.

والسلام علیکم ورحمه الله و برکاته

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

ص: ۶۳

فصل ششم: احکام و آداب عزاداری

اشاره

اهمیت و وجوب عزاداری

جایز نبودن ترک عزاداری

پرسش: آیا عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) واجب است؟ و اگر کسی در این گونه مجالس شرکت نکند، معصیت کرده است؟

پاسخ: عزاداری برای امام حسین (علیه السلام)، تعظیم شعایر دین است و شرکت نکردن در مجالس عزاداری، چنانچه از روی بی توجهی و به معنای روی گرداندن از مذهب اهل البیت (علیهم السلام) باشد، جایز نیست (آیت الله تبریزی). (۱)

آثار و برکات و فلسفه عزاداری

برخی کارهاست که پرداختن به آنها، مردم را به خدا و دین نزدیک می کند یکی از آن کارها همین عزاداریهای سنتی است که باعث تقرب بیشتر مردم به دین می شود. این که امام (ره) فرمودند عزاداری سنتی بکنید به خاطر همین تقرب است. در مجالس عزاداری نشستن، روضه خواندن، گریه کردن، به سر و سینه زدن و مواکب و دسته های عزا به راه انداختن، از اموری است که عواطف عمومی را نسبت به خاندان پیغمبر صلی الله علیه و آله، پر جوش میکند و بسیار خوب است. (مقام معظم رهبری) (۲)

مجالس عزاداری خامس آل عبا

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۴۵۶.

۲- ۱. بیانات مقام معظم رهبری در جمع روحانیون استان کهگیلویه و بویر احمد در آستانه محرم ۱۳۷۳/۳/۱۳. ۲. گلپایگانی صافی دو پیام درباره حادثه عظیم عاشورا و استفتائات مراسم عزاداری ص ۱۷

سیدالشهداء علیه السلام از برترین و با فضیلت ترین مجالسی است که فرشتگان الهی در آن افتخار حضور دارند و برای کسب تقرب، مقام در آن شرکت می نمایند.

مجلس عزاداری و مداحی، دارلشفاء و دارالرحمه و دارالبرکه می باشد.

حضور در این مجالس و عرض ادب به ساحت مقدس سالار شهیدان را غنیمت شمرده و بر آن شاکر و سپاسگذار باشید.

ای کاش این حقیر برای جفت کردن کفش عزاداران در آن مجلس توفیق پیدا می کردم و با مداحان و عزاداران در سوگواری و عرض ادب به محضر مقدس ثارالله علیه السلام شریک می شدم، یا لیتنا معکم فنفوز فوزا عظیما. (آیه الله صافی گلپایگانی) (۱)

بر فرد مومن شایسته نیست حضور در مجالس عزای اهل بیت علیهم السلام را در طول سال ترک نماید.

مناسب است در بعضی از این مجالس حاضر گردد به جهت تقویت دین و تزکیه نفس و آمرزش گناهان و اظهار محبت و مودت به اهل بیت علیهم السلام و تعظیم شعائر مذهب شیعه که بزرگداشت آن واجب است.

(آیه الله تبریزی) (۲)

بیان مسائل دین و ذکر مصائب آل محمد علیهم السلام در محل اجتماعات امثال مساجد و حسینیه ها و تکایا و هکذا (همچنین خواندن

دعاها و زیارات همانطور که از زمان سابق بین شیعه آل محمد علیهم السلام متداول بوده است امریست منصوص در روایات و مرضی امام عصر عجل ... تعال فرجه الشریف و موجب تقویت دین مبین و بقاء رسالت سید المرسلین صلی الله علیه و آله می باشد ، لذا بر جمیع شیعه و مومنین اید هم الله تعالی لازم است در ابقاء این گونه امور کوتاهی ننموده و سعی کنند که آثار تشیع برای همیشه رونق داشته و مردم جیلا بعد جیل به اساس مذهب تشیع پی برده ، ملیت و حیثیت مذهبی خود را نگه دارند. (آیه الله خوئی) (۱)

استحباب موکد ذکر مصائب اهل بیت علیهم السلام خصوصا حضرت سیدالشهداء علیه السلام از ضروریات مذهب شیعه است و همواره شیعیان در قرون و اعصار متمادیه به آن ملتزم بوده و هستند و علاوه بر اجر و ثواب موعود بر آن یکی از علل مبقیه مذهب تشیع و تجلی تنفر شدید شیعه از حکومت های غاصب و ظلم و ستم و معرف هدف قیام بی نظیر حضرت سید الشهداء علیه السلام و تجلیل فداکاری در راه حق و تعظیم شهید و تشویق به تاسی به آن حضرت در دفاع از دین است، برملت عزیز شیعه است که در احیاء این مراسم بکوشند و با درس های آموزنده و حرکت بخش آن بیش از پیش آشنا شوند، خداوند تایید فرماید. (آیه الله گلپایگانی) (۲)

۱- ۱. آیه الله خوئی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان ج ۷ جواب سوال ۳ ص

۱۰۰

۲- آیه الله گلپایگانی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان ج ۷ فصل ۲ ص ۵۲

اقامه مجالس تعزیه برای حضرت سید الشهداء علیه السلام و مجالس دعاء و بیان مسائل از شعائر دینی است و اختصاص به زمان خاصی ندارد. (حضرت امام ره) (۱)

اقامه مجلس عزای حضرت سیدالشهداء علیه السلام سیره ائمه معصومین علیهم السلام است و ذکر مناقب و مصائب آن حضرت احياء امر آل محمد صلی الله علیه و آله و استحباب آن مستفاد از روایات متواتره است.

(آیه الله وحید خراسانی) (۲)

معنای صحیح عزاداری و روضه خوانی

پرسش: بعضی از مراجع عظام فرموده اند بهتر است به جای شبیه خوانی، روضه خوانی برپا کنند. منظور از روضه خوانی چیست؟

پاسخ: روضه خوانی در اصطلاح عبارت است از آموزش احکام، امر به معروف و نهی از منکر و ذکر فضائل و مناقب اهل بیت (علیهم السلام) و مصائب وارده بر آنان، خصوصاً مصائب حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) و اصحاب بزرگوار آن حضرت. چنین مجالسی علاوه بر ثواب عزاداری، ثواب بیان احکام و مواعظ را که از اهداف عالی آن بزرگواران بوده نیز خواهد داشت (آیت الله فاضل). (۳)

۱- حضرت امام، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان ج ۷ فصل ۲ ص ۵۶

۲- آیه الله وحید خراسانی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان ج ۷ فصل ۲ ص ۵۸

۳- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۰.

روش درست عزاداری

پرسش: برگزاری عزاداری سالار شهیدان (علیه السلام) چگونه است؟

پاسخ: بهترین شیوه عزاداری، تشکیل مجالس باشکوه، ذکر اهداف مقدس حضرت امام حسین (علیه السلام)، تاریخچه واقعه کربلا و تحلیل اتفاقات آن است. همچنین تشکیل دسته های عزاداری باشکوه، توأم با شعارهای بیدارکننده و سازنده و پخش و استفاده از پلاکاردها یا شعارهای جالب و جذاب، جزوه ها و پوستره های حساب شده و پرمحتوا و روشن کننده، از اهداف عزاداری حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) و مانند آن است (آیت الله مکارم). (۱)

عزاداری به همراه گناه

پرسش: اگر شرکت در عزاداری توأم با گناه باشد، مثل نگاه به نامحرم یا خودنمایی، چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه با گناه باشد، حرام است (آیت الله بهجت). (۲)

ریا در عزاداری

پرسش: آیا ریاکردن در شعایر و عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) جایز است؟

پاسخ: ریا در هر عبادتی حرام است؛ ولی تظاهر به عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) و تعظیم شعایر دین به قصد قربت، جایز بلکه

۱- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۶۴، سؤال ۵۷۵.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۱.

مستحب است؛ مثل صدقه دادن آشکار، قربۀ الی الله، برای تشویق دیگران؛ چنان که در قرآن آمده است (آیت الله مکارم). (۱)

پرسش: آیا سینه زدن و زنجیر زدن ریایی جایز است؟

پاسخ: إن شاء الله از ریا خودداری کنند (آیت الله فاضل). (۲)

شرکت در عزاداری با احتمال ریا

پرسش: شرکت در جمعی که گمان می رود با ریا عزاداری می کنند، چگونه است؟

پاسخ: شما خودتان سعی کنید که عملتان با اخلاص باشد (آیت الله بهجت). (۳)

بردن نام اهل بیت (علیهم السلام) به طور عادی

پرسش: در بعضی از مجالس اهل بیت (علیهم السلام) و سینه زنی، نام مقدس اهل بیت (علیهم السلام) بسیار عادی و عامیانه گفته می شود. نظر حضرت عالی در این باره چیست؟

پاسخ: تاحدی که موجب هتک نباشد، مانعی ندارد (آیت الله بهجت). (۴)

ادامۀ حرکت دسته های عزاداری تا نیمه شب

پرسش: حکم ادامۀ حرکت دسته های عزاداری در شب های محرم تا نیمه شب، همراه با

۱- آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۱، سؤال ۱۶۳۸.

۲- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

۳- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۰.

۴- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۰.

استفاده از طبل و نی، چیست؟

پاسخ: به راه انداختن دسته های عزاداری برای سیدالشهدا و اصحاب او (علیهم السلام) و شرکت در امثال این مراسم، امر بسیار پسندیده و مطلوبی است و از بزرگ ترین اعمالی است که انسان را به خداوند نزدیک می کند؛ ولی باید از هر عملی که باعث اذیت دیگران می شود و یا فی نفسه از نظر شرعی حرام است، پرهیز کرد (مقام معظم رهبری). (۱)

اجازة شوهر برای برگزاری مراسم در منزل

پرسش: آیا برپا کردن مجلس جشن میلاد ائمه (علیهم السلام) یا مجلس عزاداری و یا مهمانی گرفتن، بدون اجازه و رضایت شوهر، جایز است؟

پاسخ: بدون اجازه شوهر جایز نیست و دعوت افراد بیگانه و اجازه ورود به منزل شوهر، بدون اجازه جایز نیست؛ مگر احراز رضایت شود (آیت الله فاضل). (۲)

پوشیدن لباس سفید در محرم

پرسش: آیا پوشیدن پیراهن سفید در ماه محرم اشکال دارد؟

پاسخ: اگر به قصد اعراض از عزاداری سیدالشهدا (علیه السلام) نباشد، اشکال ندارد (آیت الله صافی). (۳)

۱- آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۸.

۲- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۲.

۳- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱، سؤال ۱۵۹۲.

پوشیدن لباس مشکی در عزاداری

پرسش: آیا پوشیدن لباس سیاه در ایام سوگواری و سالروز شهادت معصومین (علیهم السلام) کراهت دارد؟

پاسخ: مستحب و کار پسندیده ای است (مراجع عظام)

سیاه پوشیدن از مصادیق عرفی عزاداری بر حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام و سایر ائمه هدی علیهم السلام می باشد که امری مستحب بوده و به آن ترغیب اکید شده است. (آیت الله سیستانی) (۱)

و عملاً بزرگانی چون مرحوم آیه الله العظمی آقای بروجردی قدس سرّه در روز عاشورا از قبای سیاه استفاده می کردند. (آیت الله فاضل) (۲)

نکته: پوشیدن لباس سیاه مکروه است، مگر در مورد تعظیم شعائر، چادر، عبا و عمامه و کفش (۳)

۱- آیت الله سیستانی، استفتائات خصوصی، هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۲- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۱۴؛ آیت الله سیستانی سایت؛ آیه الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص: ۱۳۱ س ۱۵۹۰، ۱۵۹۱؛ آیه الله بهجت استفتائات ج ۴ ص ۵۳۹ س ۶۳۸۱؛ آیه الله نوری استفتائات س ۶۰۲؛ آیه الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص: ۵۸۱؛ آیه الله مکارم، توضیح المسائل محشی ج ۱، ص ۴۷۸.

۳- ۴. وسائل الشیعه ۴/ ۳۸۲؛ کشف الغطاء ۳/ ۳۵؛ استفتاءات (بهجت) ج ۲، ص ۴۸ س ۱۶۱۹؛ العروه الوثقی ج ۱ فصل فیما یکره من اللباس حال الصلاه و هی امور؛ احدها ص ۴۷۳، توضیح المسائل مراجع ج ۱، ص: ۴۷۸ مسأله ۸۶۵؛ استفتاءات جدید (مکارم)؛ ج ۱، ص ۵۵ سوال ۱۱

مرثیه خوانی

مرثیه خوانی بانوان

پرسش: در مجالس زنانۀ عزاداری، زنان مداحی و سخنرانی می کنند و صدای آن ها با بلندگو به گوش مردان رهگذر می رسد. آیا این عمل جایز است؟

پاسخ: اگر ترس مفسده باشد، باید از آن اجتناب شود (مقام معظم رهبری). (۱)

اگر شنیدن صدای ایشان شنونده را در معرض ریه و التذاذ (گناه) قرار ندهد، حرام نیست، ولی با اینکه خداوند متعال می فرماید: «فَسَيَكْفُرُونَ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ» خوب است که مجالس زنانۀ خصوصاً در رابطه با عزاداری و مداحی اهل البیت علیهم السلام طوری باشد که کاملاً مراعات عفت بشود. (آیت الله فاضل). (۲)

در صورتی که نامحرم صدای آن ها را نشنود، مانعی ندارد (آیت الله صافی). (۳)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۵۸.

۲- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۳.

۳- آیت الله صافی، جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۰، سؤال ۱۵۸۹.

غلو در مرثیه خوانی

پرسش: نظر جناب عالی درباره غلو و رعایت نکردن شأن اهل بیت (علیهم السلام) چیست؟

پاسخ: باید از بهترین مداخل که مشتمل بر مضامین صحیح و اقتباس از آیات و احادیث و نکات شعری ادیبانه و دور از غلو است، استفاده شود (آیت الله صافی). (۱)

این کارها خلاف احتیاط است؛ بلکه اگر به طوری باشد که اهانت به آن ذوات مقدسه (علیهم السلام) باشد، به عنوان ثانوی، حرام قطعی است (آیت الله بهجت). (۲)

به کاربردن الفاظ نامناسب در مرثیه

پرسش: سرودن و خواندن شعرهایی که در آن از الفاظی نامناسب استفاده شده و الفاظ مذکور را به ساحت مقدس ائمه اطهار (علیهم السلام) و خودشان نسبت می دهند، چه حکمی دارد؟

پاسخ: عزاداری ائمه اطهار (علیهم السلام)، مخصوصاً خامس آل عبا (علیه السلام)، از افضل قُرَبات است و سرودن و خواندن اشعاری که حکایت از مظلومیت و زحمات و فداکاری آن حضرات نماید، کار بسیار خوبی است؛ ولی باید از هر کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می شود و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می شود، پرهیز گردد (آیت الله مکارم). (۳)

۱- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۲۸، سؤال ۱۵۷۸.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۲.

۳- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۳، ص ۱۷۸، سؤال ۵۰۶.

در آوردن صدای حیوانات

پرسش: برخی مداحان گاهی در مقام خضوع و خشوع، خود را تشبیه به حیوانات مانند سگ می کنند، یا حتی گاهی صدای آن ها را در می آورند. این کارها از لحاظ شرع چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کارها خلاف احتیاط است؛ بلکه اگر به طوری باشد که اهانت به آن ذوات مقدسه (علیهم السلام) باشد، به عنوان ثانوی، حرام قطعی است (آیت الله بهجت). (۱)

مقتل های معتبر عزاداری

پرسش: مقاتل معتبره اعم از فارسی و عربی کدام اند؟

پاسخ: شرح وقایع کربلا- در مقاتل معتبر مثل منتهی الآمال، تألیف مرحوم حاج شیخ عباس قمی (رضوان الله علیه) و نفس المهموم تألیف مرحوم حاج شیخ عباس قمی، ترجمه مرحوم شعرانی (رضوان الله علیهما) و غیر آن آمده. به آن کتاب ها مراجعه شود (آیت الله تبریزی). (۲)

کتاب لهوف و نفس المهموم و ترجمه آن، از کتاب های معتبره مقاتل می باشند (آیت الله فاضل). (۳)

پرسش: مطالب و روایت های کتاب طریق البكاء تا چه حد معتبر و صحیح است؟

۱- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۲، سؤال ۶۳۹۶.

۲- آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۴۵۶.

۳- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳.

پاسخ: کتاب طریق البکاء مشتمل بر ضعاف است. جهت ذکر مصائب اهل بیت عصمت (علیهم السلام) خوب است از کتب مرحوم محدث قمی مثل منتهی الآمال و نفس المهموم که به فارسی هم ترجمه شده و مثل قمقام ذخار و ابصار العین که آن هم ترجمه شده، استفاده شود (آیت الله صافی). (۱)

روضه ازدواج حضرت قاسم (علیه السلام)

پرسش: آیا تعزیه و روضه هایی که به نام ازدواج حضرت قاسم (علیه السلام) در کربلا خوانده می شود، صحیح است؟

پاسخ: این مطلب نقل شده، ولی سند معتبری ندارد (آیت الله تبریزی). (۲)

اگر در بعضی از کتب تاریخی و روایتی نقل شده، اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۳)

آنچه در مورد عروسی حضرت قاسم (علیه السلام) مطرح می شود، صحیح نیست و اثری از این قضیه در کتب معتبره وجود ندارد. علاوه بر اینکه حضرت قاسم (علیه السلام) به سن ازدواج نرسیده بود. بلی، در کتاب منتخب مرحوم طریحی چیزهایی که مناسب ازدواج آن حضرت است، نقل شده است؛ ولی ظاهراً این مطالب نادرست را بعد از آن مرحوم، افراد مغرض یا نادان به آن کتاب اضافه کرده اند. مرحوم طریحی عالم تر از آن است که

۱- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۰، سؤال ۱۵۸۷.

۲- آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۳۷.

۳- آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۳۸.

مطالبی را در کتاب خود بنویسد که مناسبتی با واقعه عاشورا ندارد. به هر حال آنچه در کتاب طریحی آمده است، به این شکل که در مراسم تعزیه داری، به صورت خرافی پیاده می کنند، نیست (آیت الله فاضل). (۱)

خواندن روضه های دروغ

پرسش: خواندن روضه های دروغ و نامعتبر که موجب تمسخر و هتک می شود، چه صورت دارد؟

پاسخ: اگر دروغ یا موجب هتک و تمسخر باشد، جایز نیست (مقام معظم رهبری).

نقل مطالبی که دروغ بودن آن ها پیش علمای خبره معلوم است، جایز نیست (آیت الله تبریزی).

اگر موجب هتک یا دروغ باشد، جایز نیست (آیت الله سیستانی).

خواندن روضه های دروغ جایز نیست (آیات عظام فاضل، صافی، بهجت، مکارم). (۲)

خواندن روایت کذب برای دیگران

پرسش: اگر به فردی روایتی برای خواندن داده شود و می داند که روایت صحیح نیست، آیا خواندن آن برای دیگران، بدون اشاره به کذب

۱- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۱.

۲- سید محسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج ۳، ص ۳۱ و ۳۲.

آن، گناه است؟

پاسخ: اگر با دلیل معتبر اطمینان به کذب حدیث دارد، خواندنش جایز نیست (آیت الله تبریزی). (۱)

اشعار با مضامین مشتبه

پرسش: خواندن اشعاری با مضامین مشتبه که در آن، خود را زینب اللهی یا حسین اللهی می دانند، چه صورتی دارد؟ آیا شرکت در چنین مجالسی جایز است؟

پاسخ: اگر منشأ انتزاع حرام است، جایز نیست (آیت الله بهجت). (۲)

۱- آیت الله تبریزی، الشعائر الحسینیه، ص ۴۲.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۱، سؤال ۶۳۹۵.

سینه زنی

دلیل و فلسفه سینه زنی

پرسش: دلیل سینه زدن برای ائمه (علیهم السلام) چیست؟

پاسخ: سینه زدن برای ائمه (علیهم السلام) به عنوان تعظیم شعایر دینی و زنده نگاه داشتن خاطره و مظلومیت آنان در طول تاریخ، مورد توجه متشرعه بوده و سبب تقویت و احیای حق و نشر معارف اهل بیت (علیهم السلام) است (آیت الله نوری). (۱)

سینه زنی یکی از مظاهر مهم عزاداری و ابراز تنفر از ظلم بنی امیه است و نه تنها اشتباه نیست، بلکه در تداوم هدف عاشورا نقش مهمی دارد (آیت الله فاضل). (۲)

سینه زنی و گریه کردن و مانند آن هر چند شدید باشد اگر به خاطر حزن و ناراحتی بر حضرت سیدالشهداء علیه السلام باشد داخل در عنوان جَزَع و بُكَاء [۱] بر آن حضرت علیه السلام می شوند که روایات معتبره، آن را راجح و مستحب می داند و آن را موجب تقرب به سوی خداوند متعال می شمارد به شرط اینکه خوف ضرر بلیغ (کلی) و جنایت بر نفس در بین نباشد و باید توجه داشت مراسم عزاداری سید الشهداء علیه السلام از مهمترین شعائر دینی است و نباید در اهتمام به برگزاری آن به نحو شایسته کوتاهی شود. (آیت الله سیستانی). (۳)

۱- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۴.

۲- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۱.

۳- آیت الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

برهنه شدن برای عزاداری

پرسش: آیا لخت شدن برای عزاداری و سینه زنی جایز است؟

پاسخ: مانع و اشکالی ندارد (حضرت امام و آیات عظام تبریزی، فاضل، سیستانی، بهجت). (۱)

اگر در مقابل نامحرم مفسده نداشته باشد، مانعی ندارد (آیت الله نوری). (۲)

در مقابل نامحرم بنابر احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله مکارم). (۳)

برهنه شدن در عزادری با حضور نامحرم

پرسش: آیا لخت شدن مردان هنگام عزاداری با حضور بانوان، جایز است؟ (۴)

پاسخ: اشکالی ندارد (آیت الله تبریزی).

اگر باعث مفسده نباشد، ایرادی ندارد. زنان نباید به بدن نامحرم نگاه کنند (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام فاضل، نوری).

بنابر احتیاط واجب، بدن خود را از نامحرم بیوشانند (آیت الله بهجت).

-
- ۱- حضرت امام، استفتائات ج ۳ ص ۵۸۱ س ۳۵؛ آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۳؛ آیت الله سیستانی سایت.
  - ۲- آیت الله نوری، استفتائات، ج ۲، ص ۱۷۸، سؤال ۵۱۶.
  - ۳- آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۲، ص ۲۴۷، سؤال ۷۶۵.
  - ۴- آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۲، ص ۲۴۷.

اگر در معرض دید نامحرم نباشد، اشکال ندارد (آیت الله صافی).

بنابر احتیاط، مردان از این کار خودداری کنند (آیت الله مکارم).

برهنه شدن مردان در عزاداری ها برای سینه زنی یا زنجیر زنی چه صورت داشته و نگاه کردن زنان به این صحنه ها یا فیلم آنها چه حکمی دارد؟

جواب: این کار فی نفسه اشکال ندارد ولی نگاه کردن زنان به اندام برهنه مردان یا به عکس و فیلم مربوط به آن، بنابر احتیاط واجب، جایز نیست. (آیت الله سیستانی) [\(۱\)](#)

سینه زدنی که سبب سرخی یا خونی شدن بدن گردد

پرسش: آیا لخت شدن و سینه زدن، به شکلی که سینه عزادار قرمز شود یا خون ریزی کند، جایز است؟

پاسخ: مانعی ندارد (آیت الله تبریزی) [\(۲\)](#)

جایز بلکه راجح است؛ مشروط بر آنکه موجب ضرر مهم و اضرار بر نفس نباشد (آیت الله فاضل) [\(۳\)](#)

۱- آیت الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۲- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۱۵.

۳- آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۲.

سینه زدن به شکل متعارف، عملی ارزشمند و پسندیده است (آیت الله نوری، مقام معظم رهبری). (۱)

در صورتی که مناسب عزاداری باشد و مرض آور نباشد، اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۲)

مانعی ندارد؛ مگر اینکه موجب ضرر فاحش بر بدن شود (حضرت امام). (۳)

اگر ضرر درخور توجهی برای بدن نداشته باشد، در عزای حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) مانعی ندارد (آیت الله صافی). (۴)

حضور بانوان در مراسم سینه زنی

پرسش: آیا جایز است زنان با حفظ حجاب و پوشیدن لباس خاصی که بدن آنان را بپوشاند، در دسته های سینه زنی و زنجیرزنی شرکت کنند؟

پاسخ: شرکت زنان در دسته های سینه زنی و زنجیرزنی شایسته نیست (مقام معظم رهبری). (۵)

سینه زدن زنان با حفظ حجاب اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۶)

اگر همراه با حرام نباشد، جایز است. بانوان محترم باید سعی کنند ضمن شرکت در

۱- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۴.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۰۴، سؤال ۱۸۳۳.

۳- حضرت امام، استفتائات، ج ۳، ص ۵۸۰، سؤال ۳۴.

۴- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۲، سؤال ۱۵۹۴.

۵- مقام معظم رهبری، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۴.

۶- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۰، سؤال ۶۳۸۸.

عزاداری ها، حجاب و عفاف خود را کاملاً رعایت کنند (آیت الله نوری). (۱)

آمیخته با گناه نباشد، مانعی ندارد (آیت الله مکارم). (۲)

۱- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۳.

۲- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۳، ص ۱۷۷، سؤال ۵۰۴.

زنجیرزنی

حکم زنجیرزنی

پرسش: زنجیرزدن به بدن، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر به گونه ای باشد که از نظر عرف از مظاهر حزن و اندوه در عزاداری محسوب شود، اشکال ندارد (مقام معظم رهبری). (۱)

اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۲)

زنجیرهای تیغ دار

پرسش: استفاده از زنجیرهای تیغ دار هنگام عزاداری، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجهی شود، جایز نیست (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام تبریزی، فاضل، مکارم). (۳)

اگر ضرر درخور توجهی برای بدن نداشته باشد، در عزای حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) مانعی ندارد (آیت الله صافی). (۴)

عزاداری برای حضرت امام حسین (علیه السلام) طبق سنت متعارف و معمول بین شیعیان، اشکال ندارد (آیت الله نوری). (۵) و (۶)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۶۳.

۲- آیت الله بهجت، استفتاءات، ج ۴، ص ۵۴۰.

۳- آیت الله مکارم، استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۱۶۴.

۴- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱.

۵- آیت الله نوری، استفتاءات، سؤال ۶۰۱.

۶- حکم زنجیرزدن منجر به خون ریزی را در احکام سینه زنی آورده ایم؛ نک: ص ۱۸ و ۱۹.

هروله کردن

پرسش: هروله کردن در عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر سبب و هن مراسم عزاداری نشود، اشکال ندارد (مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم). (۱)

اشکالی ندارد (آیت الله سیستانی). (۲)

پرسش: نظرتان راجع به اینکه به هنگام عزاداری و سینه زدن بعضی به نیت این که در موسم حج هستند و یا اینکه با یاد حضرت زینب سلام ... علیها که در حال هروله بود، هروله می کنند و سینه می زنند را بیان فرمائید؟

پاسخ: نیت اینکه در حال موسم حج هستم و هروله می کنم صحیح نیست ولی به عنوان شدت تضر و ناراحتی از آن مصائب عظمی اشکال ندارد. (آیه الله صافی) (۳)

۱- استفتا از دفتر مقام معظم رهبری؛ پرسش و پاسخ دانشجویی، ج ۱۳، ص ۳۳۳؛ آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۳، ص ۱۷۸.

۲- سایت آیت الله سیستانی.

۳- آیت الله صافی گلپایگانی، دو پیام درباره قیام عاشورا، ص ۲۹.

لطمه زنی

پرسش: آیا لطمه زنی در عزاداری جایز است؟

پاسخ: عزاداری برای حضرت امام حسین (علیه السلام) طبق سنت متعارف و معمول بین شیعیان اشکال ندارد (آیت الله نوری). (۱)

اشکالی ندارد (آیت الله سیستانی). (۲)

۱- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۱.

۲- سایت آیت الله سیستانی، بخش استفتائات.

سینه خیز رفتن

پرسش: برخی از مردم در زیارتگاه ها، خود را بر زمین می اندازند و صورت و سینه خود را بر زمین می مالند تا خون جاری شود و با همان حال وارد حرم می شوند. این رفتار چه حکمی دارد؟

پاسخ: این اعمال به عنوان اظهار حزن و عزاداری سنتی و محبت ائمه (علیهم السلام) محسوب نمی شوند و از نظر شرعی اعتباری ندارند؛ چنانچه اگر منجر به ضرر بدنی قابل توجه و یا وهن مذهب شوند، جایز نیست (مقام معظم رهبری). (۱)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۵۱.

قمه زنی

معیار ضرر در عزاداری

پرسش: معیار شرعی ضرر اعم از جسمی یا روحی چیست؟

پاسخ: معیار، ضرری است که در نظر عرف، قابل توجه و معتنی به (قابل اعتنا) باشد (مقام معظم رهبری). (۱)

حکم قمه زنی

پرسش: نظر مراجع عظام در مورد قمه زنی چیست؟

پاسخ: اگر ضرر نداشته باشد، مانع ندارد؛ ولی در این زمان انجام نشود (حضرت امام). (۲)

هر کاری که برای انسان ضرر داشته و یا باعث وهن دین و مذهب شود، حرام است و مؤمنین باید از آن اجتناب کنند (مقام معظم رهبری). (۳)

چون از نظر مخالفین هیچ توجیهی ندارد، بلکه نتیجه منفی هم دارد؛ لذا لازم است شیعیان علاقه مند به مکتب حضرت امام حسین (علیه السلام) از آن خودداری کنند (آیت الله فاضل). (۴)

اشکال دارد (آیت الله نوری). (۵)

-
- ۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۶۱.
  - ۲- حضرت امام، استفتاءات، ج ۳، ص ۵۸۲، سؤال ۳۸.
  - ۳- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۵۹.
  - ۴- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۲، سؤال ۲۱۷۳.
  - ۵- آیت الله نوری، استفتاءات، سؤال ۵۹۷.

بر مسلمانان واجب است از چیزهایی که سبب وهن مذهب است، خودداری کنند (آیت الله مکارم). (۱)

باید طوری باشد که باعث وهن شیعه نباشد (آیت الله تبریزی). (۲)

اگر ضرر و مفسده ای نداشته باشد، فی نفسه اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۳)

اگر قمه زنی و زنجیر زنی با قلابهای فلزی که در ماه محرم انجام می گیرد، منجر به ضرر و زیان قابل توجهی شده و یا هتک، تمخسر و توهین به دین و مذهب را به دنبال آورد، جایز نیست. (آیه الله خوئی) (۴)

قمه زنی مخفی

پرسش: آیا قمه زنی به صورت مخفی جایز است؟

پاسخ: چون در زمان حاضر موجب وهن و بدنامی مذهب می شود، بنابراین در هیچ حالتی جایز نیست (مقام معظم رهبری). (۵)

مرگ بر اثر قمه زنی

پرسش: اگر قمه زدن در عزاداری ائمه (علیهم السلام) موجب مرگ شخص شود، آیا این عمل

۱- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۲۴۷.

۲- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۳۶.

۳- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۹، سؤال ۶۳۸۳.

۴- آیه الله خوئی؛ استفتائات الامام الخوئی المسائل الشرعیه، العبادات؛ والطریق النجیاه، ج ۲، ص ۴۴۵.

۵- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۶۱.

خودکشی محسوب می شود؟

پاسخ: اگر این عمل عادتاً منجر به فوت نمی شود، حکم خودکشی ندارد؛ ولی اگر از همان ابتدا خوف خطر جانی برای او وجود داشته و درعین حال این کار را انجام داده و منجر به فوت وی شده است، حکم خودکشی را دارد (مقام معظم رهبری). (۱)

تبرک به خون عزاداری

پرسش: آیا خونی که از بدن سینه زنان و عزاداران به سبب قمه زدن و غیره بیرون می آید، باعث تبرک و شفای مریض ها و زن های عقیم و مانند آن می شود؟

پاسخ: این سخنان پایه و اساسی ندارد و سزاوار است عزاداری به صورتی باشد که باعث هتک دین و مقدسات نشود و عزاداران حسینی (علیهم رضوان الله وبرکاته) از تفرقه و اختلاف دوری کنند و متحد باشند (آیت الله مکارم). (۲)

طهارت خون عزاداری

پرسش: آیا خونی که بر اثر کوبیدن شدید سر به دیوار در عزای حضرت امام حسین (علیه السلام) از سر انسان جاری و به سر و صورت شرکت کنندگان در مراسم عزاداری پاشیده می شود، پاک است یا خیر؟

پاسخ: خون انسان در هر صورت نجس است (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم). (۳)

آویزان کردن قفل و سنگ به بدن در عزاداری

- ۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۶.
- ۲- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۲۴۸.
- ۳- حضرت امام، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۹۶.

پرسش: اگر چنانچه به عنوان عزاداری برای حضرت امام حسین (علیه السلام)، گوشت بدن را سوراخ کرده و قفل و سنگ کیلو به آن آویزان می کنند، جایز است؟

پاسخ: این گونه اعمال که موجب وهن مذهب می شوند، جایز نیست (مقام معظم رهبری). (۱)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۹.

علم های عزا

حکم حمل علم

پرسش: حمل کردن علم های عزا در جلوی هیئات مذهبی چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکالی ندارد (حضرت امام، آیات عظام تبریزی، بهجت، فاضل، سیستانی). (۱)

طبق عرف اشکالی ندارد (آیت الله نوری). (۲)

فی نفسه اشکال ندارد؛ ولی نباید این امور جزء دین شمرده شوند (مقام معظم رهبری). (۳)

چون متعلق به عزاداری آن حضرت می باشد، محترم است (آیت الله مکارم). (۴)

فی حد نفسه اشکال ندارد؛ ولی در همه امور، رعایت اعتدال و میانه روی خوب است و حمل علم بعید نیست از تعظیم شعایر

محسوب شود و بی اشکال باشد (آیت الله صافی). (۵)

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۸.

۲- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۸.

۳- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۳.

۴- آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۱، سؤال ۱۷۵۳.

۵- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۳، سؤال ۱۶۰۱.

حمل چهل چراغ

پرسش: آیا قراردادن چهل چراغ در جلوی دسته های عزاداری اشکالی دارد؟

پاسخ: مانع و اشکالی ندارد (آیات عظام سیستانی، بهجت). (۱)

فروش پارچه علم های عزا

پرسش: آیا جایز است پارچه و دستمال هایی را که ایام محرم بر روی علم می بندند، بفروشند و وجه آن را در عزاداری و تعمیر حسینیه مصرف کنند؟

پاسخ: خیر، مگر با اطمینان به اینکه به همین مقصود داده اند (آیت الله بهجت). (۲)

اگر در مراسم عزاداری نیاز نباشد، می توانند بفروشند و به مصارف عزاداری و احتیاجات حسینیه ها برسانند و بهتر است که از اهداکنندگان اجازه بگیرند و برای مشتری، هر گونه تصرف جایز است (آیت الله فاضل). (۳)

آراستن علم ها و ذوالجناح و... به زیورآلات

پرسش: آیا پوشاندن علم های حضرت عباس (علیه السلام) و ذوالجناح و شبه ضریح ها با چادر و آراستن آن ها با زیورآلات اشکال دارد؟

۱- سایت آیت الله سیستانی؛ آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۵.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

۳- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴.

پاسخ: اشکال ندارد (آیت الله تبریزی). (۱)

طبق متعارف، اشکال ندارد (آیت الله نوری). (۲)

حمل وسایلی به شکل صلیب

پرسش: آیا استفاده از وسایل علم و کتل که به شکل صلیب (علم و کتل) هستند و در ماه محرم الحرام در جلوی صف عزاداری حمل می شود، جایز است؟

پاسخ: این علامت ها تداعی صلیب را نمی کنند؛ ولی عزاداری هرچه ساده تر باشد، بهتر است (آیت الله مکارم). (۳)

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۴۵۵، سؤال ۲۰۲۸.

۲- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۸.

۳- آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۶۶، سؤال ۵۷۹.

شبهه خوانی

حکم تعزیه و شبهه خوانی و نقالی

پرسش: برگزاری مراسم شبهه خوانی چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر تعزیه خوانی مشتمل بر محرمات شرعی، اهانت به مقدسات و شعایر مذهبی، وهن مذهب دروغ نباشد، مانعی ندارد (مشهور). (۱)

بہتر است مجالس عزا برپا نموده و روضه خوانی نمایند (مقام معظم رهبری). (۲)

اگر مشتمل بر حرام نباشد، اشکالی ندارد (آیت الله صافی). (۳)

تشبه به اهل بیت (علیہم السلام) در شبهه خوانی

پرسش: آیا تشبہ به اهل بیت (علیہم السلام) در نمایش و تعزیه و غیر آن جایز است؟

پاسخ: اشکال دارد (آیت الله نوری). (۴)

اگر باعث اهانت نباشد، مانعی ندارد (آیات عظام فاضل، بهجت). (۵)

تعزیه و شبهه خوانی بدون سند معتبر

پرسش: تعزیه و شبهه خوانی بخش هایی از تاریخ که سند معتبری ندارند، مثل ازدواج حضرت قاسم (علیه السلام)، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر معلوم باشد که از برخی کتب

-
- ۱- حضرت امام، استفتائات، ج ۳، ص ۵۸۰، سؤال ۳۳؛ آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۸؛ آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۶۴؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۰.
  - ۲- آیت الله خامنه ای، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۳۹.
  - ۳- آیت الله صافی، رساله، مسئله ۲۸۳۳.
  - ۴- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۶.
  - ۵- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۰؛ آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۸.

تاریخی و روایی نقل شده است، اشکال ندارد (آیت الله بهجت). (۱)

پوشیدن لباس زنانه توسط مردان در تعزیه

پرسش: اگر مرد، لباس زن را در تعزیه بپوشد و جای او بخواند، اشکال دارد؟

پاسخ: اشکال دارد (آیت الله بهجت). (۲)

مرد لباس زن نپوشد (آیت الله فاضل). (۳)

۱- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۹.

۳- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

نقالی و پرده خوانی در عزاداری

اگر نقالی، نقل صحیح تاریخ زندگی و اخلاق و سیره انبیای عظام و ائمه طاهرین (علیهم السلام) باشد، اشکالی ندارد؛ بلکه مفید و مستحب است. ولی اگر از روی شمایل و نقش باشد، همان ذهنیت های غیرواقعی را در اذهان ترسیم می کند و در بعضی موارد، باعث بی احترامی می شود (آیت الله صافی). (۱)

اگر مشتمل بر حرام و منشأ انتزاع حرام نباشد، مانعی ندارد (آیت الله بهجت). (۲)

۱- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۲۷، سؤال ۱۵۷۷.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۹.

موسیقی در عزاداری

آلات موسیقی و لهو در عزاداری

پرسش: استفاده از آلات موسیقی در مراسم عزاداری، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر از آلات لهو نباشد و به منظور مشروع استفاده شود، اشکالی ندارد؛ هرچند بهتر است ترک شود (مشهور). (۱)

بنابر احتیاط جایز نیست در مساجد (آیت الله نوری). (۲)

جایز نیست (آیت الله بهجت). (۳)

مطلقاً حرام است (آیت الله صافی). (۴)

آلات لهو

پرسش: آیا طبلی که در دسته جات عزاداری استفاده می شود از آلات لهو است؟

پاسخ: طبلی که در عزاداری ها استفاده می شود از آلات لهو نیست، و استفاده از آن فی نفسه اشکال ندارد زمانی که همراه با

حرام دیگری نباشد. (آیت الله خوئی). (۵)

نواختن شیپور و فلوت و نی در عزاداری

پرسش: آیا نواختن شیپور و فلوت و نی در تعزیه اشکال دارد؟

پاسخ: نواختن آلات موسیقی به صورت مطرب

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۱.

۲- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۵.

۳- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۲۷.

۴- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۰.

۵- آیه ... خوئی المسائل الشرعیه ج ۲ ص ۵۴۶ س ۵

و لهوی، مناسب مجالس گناه بوده و حرام است (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیت الله فاضل). (۱)

در هر حال، جایز نیست (آیات عظام صافی، بهجت). (۲)

نواختن آلات موسیقی به صورت لهوی و مناسب مجالس گناه، حرام است (آیات عظام تبریزی، سیستانی، مکارم، نوری). (۳)

طبل و سنج در عزاداری

پرسش: استفاده از طبل و سنج در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر به نحو متعارف و غیر لهوی نواخته شود، اشکال ندارد (مشهور). (۴)

استفاده از آن اشکال دارد (آیات عظام صافی، بهجت). (۵)

نوحه همراه موسیقی

پرسش: نوارهای نوحه ای اخیراً رایج شده که نوحه همراه با موسیقی خوانده می شود و برخی از آن ها بسیار تأثیرگذار است.

آیا تولید، پخش، خرید و فروش و شنیدن چنین نوارهایی جایز است؟

پاسخ: جایز نیست (آیت الله بهجت). (۶)

۱- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳؛ مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۴۸؛ حضرت امام استفتاءات ج ۳ ص ۶۰۴ س ۱۰۷.

۲- آیت الله صافی، جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۰؛ آیت الله بهجت، استفتاءات، ج ۴، ص ۵۲۷.

۳- آیت الله تبریزی، استفتاءات، سؤال ۲۰۲۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۱۵۲؛ آیت الله سیستانی سایت؛ آیت الله نوری، استفتاءات، سؤال ۶۰۴.

۴- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۴۸؛ آیت الله نوری، استفتاءات، سؤال ۶۰۴؛ آیت الله مکارم، استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، سؤال ۲۰۲۱.

۵- آیت الله بهجت، استفتاءات، ج ۴، ص ۵۲۷ و ۵۴۶؛ آیت الله صافی، جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۰.

۶- آیت الله بهجت، استفتاءات، ج ۴، ص ۵۴۲.

احکام مسجد و حسینیه

گذاشتن علم ها و وسایل عزا در مساجد

پرسش: آیا گذاشتن علم های عزا در مساجد جایز است؟

پاسخ: چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد (حضرت امام). (۱)

اگر قرارداد آن ها در مسجد با شئون عرفی مسجد منافات داشته باشد و یا برای نماز گزاران مزاحمت ایجاد کند، اشکال دارد (مقام معظم رهبری). (۲)

گذاشتن وسایل هیئات و دسته های عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) در مسجد مانعی ندارد؛ لکن باید در جایی از مسجد بگذارند که مانع از نماز گزاران نباشد؛ و لو به اینکه با تخته و مثل آن، جای خاصی برای آن در مسجد درست کنند که مانع نماز گزاران نشود (آیت الله تبریزی). (۳)

۱- حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۲- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات فارسی، ص ۳۲۳، سؤال ۱۴۴۱.

۳- آیت الله تبریزی، استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۴۵۴.

برگزاری مراسم و برپایی چادر عزا

پرسش: آیا جایز است برای مراسم عزاداری و روضه خوانی، در مسجد چادر برپا کرده و پرده سیاه آویزان کنند، یا وسایل پذیرایی و چای و غذا ببرند؟

پاسخ: چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد (حضرت امام). (۱)

سفره انداختن و غذا خوردن

پرسش: غذا خوردن و سفره انداختن در مسجد، چه حکمی دارد؟ اگر برای عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) باشد، چگونه؟

پاسخ: اگر با نماز گزاران مزاحمت نداشته باشد و با اذن متولی باشد، به خودی خود مانعی ندارد (آیت الله بهجت). (۲)

چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد (حضرت امام). (۳)

ورود جنب به حسینیه

پرسش: آیا شخص جنب می تواند وارد حسینیه بشود؟

پاسخ: مانعی ندارد (آیت الله تبریزی). (۴)

۱- حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۳۸۴.

۳- حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۴- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۲۴.

وارد شدن دسته های عزا با کفش به مسجد

پرسش: گاهی برخی از دسته ها با کفش وارد مسجد می شوند. آیا این بی احترامی به مسجد نیست؟

پاسخ: اگر موجب هتک شود، اشکال دارد (آیت الله نوری). (۱)

تشکیل هیئت های مذهبی در منزل و خالی ماندن مساجد

پرسش: تشکیل هیئت های مذهبی در منازل و خالی کردن مساجد در مناسبت های مذهبی، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکال ندارد و مناسب است مساجد را برای اقامه نماز و عبادات دیگر بگذارند (آیت الله بهجت). (۲)

صدای بلندگوی مراسم عزاداری

پرسش: آیا شرعاً می توان بلندگوهای بیرون مسجد را جهت عزاداری امام حسین (علیه السلام) روشن گذاشت تا مردم از آن بهره بیشتری ببرند؟ اگر علم به رضایت مردم داشته باشیم، چطور؟

پاسخ: اگر موجب اذیت دیگران نباشد، جایز است (آیت الله بهجت). (۳)

۱- آیت الله نوری، هزارویک مسئله فقهی، ج ۲، ص ۴۰.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۵.

۳- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۳.

آرایش و اصلاح

آرایش زنان در مجالس اهل بیت (علیهم السلام)

پرسش: در برخی از مجالس شیروور اهل بیت (علیه السلام)، زنان در مجالس زنانه خود را آرایش می کنند. آیا این عمل جایز است؟

پاسخ: اگر در مقابل نامحرم نباشد و مستلزم حرامی نباشد، جایز است (آیت الله بهجت). (۱)

آرایش کردن بانوان در ایام شهادت

پرسش: آیا آرایش کردن بانوان در دو ماه محرم و صفر حرام است؟

پاسخ: حرام نیست؛ ولی سزاوار است در ایام شهادت، رعایت احترام را بنمایند (آیت الله مکارم). (۲)

پرسش: رسم است بانوان در دو ماه محرم و صفر، اصلاح نمی کنند. آیا اصلاح کردن بانوان در دو ماه محرم و صفر، اشکال دارد؟

پاسخ: این کار (اصلاح نکردن) اشکالی ندارد؛ اصلاح کردن هم مانعی ندارد. البته سزاوار است در روزهای عزا از این کار پرهیز شود (آیت الله مکارم). (۳)

۱- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۶.

۲- آیت الله مکارم، احکام بانوان، ص ۲۴۶، سؤال ۸۹۴ و ۸۹۵.

۳- آیت الله مکارم، احکام بانوان، ص ۲۴۶.

نماز و عزاداری

تقدم نماز بر عزاداری

پرسش: در ایام سوگواری اباعبدالله الحسین (علیه السلام)، نماز مقدم است یا عزاداری؟

پاسخ: بهتر آن است که نماز را مقدم دارند؛ همان طور که حضرت امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورا هنگام ظهر، نماز ظهر اقامه کردند (آیت الله فاضل). (۱)

جمع آن دو، ممکن است (آیت الله بهجت). (۲)

شرکت کردن در عزاداری با قضا شدن نماز

پرسش: اگر بعضی واجبات از مکلف به سبب شرکت در مجالس عزاداری فوت شود، مثلاً نماز صبح قضا شود، آیا بهتر است بعد از این در این مجالس شرکت نکند یا اینکه شرکت نکردن او باعث دوری از اهل بیت (علیهم السلام) می شود؟

پاسخ: بدیهی است که نماز واجب، مقدم بر فضیلت شرکت در مجالس عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) است و ترک نماز و فوت آن به بهانه شرکت در عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) جایز نیست. ولی شرکت در عزاداری به گونه ای که مزاحم نماز نباشد، ممکن و از مستحبات مؤکد است (مقام معظم رهبری). (۳)

۱- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳، سؤال ۲۱۷۷.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۲۷۱.

۳- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۴.

اقامه نماز ظهر روز عاشورا

اقامه نماز جماعت در روز عاشورا کار بسیار مهمی است و به یقین امام حسین علیه السلام از چنین عزاداری خشنود خواهد بود. (آیه الله مکارم)

نماز بر عزاداری مقدم است و سعی شود هنگام نماز عزاداری و سایر امور تعطیل شده و نماز اقامه شود. (آیه الله فاضل)

عزاداری حضرت سیدالشهداء علیه السلام مقدمه برپائی نماز و سایر وظایف دینی است و قیام آن حضرت برای تحکیم قرآن و احکام شرع واقع گردید. و عزاداران بیش از هر چیز به وظایف دینی که اهم آن نماز است باید اهتمام کنند. (آیه الله تبریزی)

مقتضی است که همه هیئات محترم به این امر مهم توجه کنند. (آیه الله صافی)

معلوم است که نماز در اول وقت و آن هم به جماعت مورد رضایت سیدالشهداء علیه السلام است. (آیه الله بهجت)

بسیار مناسب است که نماز را به وقت بخوانند و با این کار هدف اصلی از اقامه این مجالس را نشان دهند. (آیه الله سیستانی) (۱)

۱- مسائل جدید از دیدگاه علماء و مراجع ج ۳ ص ۲۸ و ۲۹. آیت الله بهجت استفتائات، ج ۴ ص ۵۴۱ س ۶۳۹۱

پرسش: شرکت در عزاداری به طوری که نتوانیم نماز را در اول وقت بخوانیم چه حکمی دارد؟

پاسخ: نماز در اول وقت را در اولویت قرار دهید. (آیه الله بهجت) (۱)

پرسش: وظیفه کسی که مردد است بین انجام امور عزاداری تا دیر وقت یا مراقبت بر قضاء نشدن نماز صبح چیست؟

پاسخ: مراقبت بر قضاء نشدن نماز واجب است. (آیه الله صافی) (۲)

گریه برای امام حسین (علیه السلام) در حال نماز

پرسش: گریه برای امام حسین (علیه السلام) در حال نماز، چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز است (آیات عظام فاضل، تبریزی، بهجت). (۳)

بنابر احتیاط واجب، ترک شود (حضرت امام و آیات عظام مکارم، نوری). (۴)

اگر رجوع به امر اخروی یا الهی نماید اشکال ندارد (آیات عظام خویی، سیستانی، وحید). (۵)

۱-

۲- صافی گلپایگانی دو پیام درباره حادثه عظیم عاشورا و استفتائات مراسم عزاداری ص ۳۴

۳- آیت الله فاضل، استفتائات، ج ۳، ص ۱۴۹، سؤال ۴۵۲؛ آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۱۹۶، سؤال ۲۲۱۹ و ۲۲۲۰؛ آیت الله تبریزی، استفتائات، ج ۲، ص ۶۳، سؤال ۲۷۷.

۴- حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۳۴۲؛ آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۳، ص ۸۴، سؤال ۲۴۴؛ آیت الله نوری، استفتائات، ج ۲، ص ۵۴، سؤال ۱۶۲.

۵- آیات عظام سیستانی، خوئی و وحید، منهاج، ج ۱، ص ۲۳۶، مسئله ۶۹۳ السادس .

کراهت نماز با لباس سیاه در عزاداری

پرسش: در ایام محرم و صفر که به خاطر امام حسین (علیه السلام) لباس مشکی می پوشند، اگر با همین لباس نماز بخوانند، بازهم کراهت دارد یا نه؟

پاسخ: چون به عنوان اظهار حزن پوشیده و از این جهت دارای رجحان است، ممکن است در مورد سؤال، کراهت آن مرتفع شود (آیت الله صافی). (۱)

چون لباس سیاه علامت عزاداری سیدالشهدا (علیه السلام) است و عزاداری آن حضرت کمال رجحان دارد، لذا نماز خواندن با آن نیز مکروه نیست (آیت الله فاضل). (۲)

۱- آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱، سؤال ۱۵۹۱.

۲- آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

نذر و هدیه در عزاداری

ناتوانی در ادای نذر عزاداری

پرسش: شخصی نذر کرده که در روز هفتم محرم، گوسفندی برای حضرت عباس (علیه السلام) ذبح کند؛ ولی به علت مشغولیت و موانع نتوانست انجام دهد. آیا ذبح آن در روزهای بعد مجزی است؟

پاسخ: اگر نتوانسته است به نذر عمل کند، از ذمه او ساقط است (آیت الله سیستانی). (۱)

محل مصرف نذر برای امام حسین (علیه السلام)

پرسش: نذرهایی که برای حضرت امام حسین (علیه السلام) و حضرت ابوالفضل (علیه السلام) می شود، چگونه باید مصرف شود؟

پاسخ: می شود در راه اقامه عزا برای آن ها مصرف کرد (آیت الله سیستانی). (۲)

تبدیل نذر عزاداری

پرسش: شخصی نذر سفره حضرت ابوالفضل (علیه السلام) دارد؛ ولی به علت کمی جا در محل سکونت، نمی تواند نذر خویش را ادا نماید؛ بنابراین آیا می تواند پول آن را جای دیگر خرج کند؟

پاسخ: اگر صیغه مخصوص نذر را نخوانده، نذر وجوب انجام ندارد و اختیار با خود شخص

۱- سایت آیت الله سیستانی.

۲- سایت آیت الله سیستانی.

است؛ ولی چنانچه صیغه نذر را خوانده باشد، باید برطبق آن عمل کند؛ مگر آنکه قدرت بر انجام نداشته باشد (حضرت امام). (۱)

اگر نذر با صیغه شرعی باشد، باید طبق نذر عمل شود (آیت الله سیستانی). (۲)

قبول وسایل نذر مثل علم در عزاداری

پرسش: اگر کسی وسیله ای مثل علم و... را جهت عزاداری حضرت امام حسین (علیه السلام) نذر کرده باشد، آیا مسئول حسینه می تواند از قبول آن خودداری کند؟

پاسخ: اگر صلاح ندانند، می تواند (آیت الله بهجت). (۳)

پرسش: اگر شخصی علمی را برای عزاداری سیدالشهدا (علیه السلام) نذر کرده باشد، آیا جایز است مسئولین حسینه از قبول آن خودداری کنند؟

پاسخ: اگر صلاح ندانند، می تواند (آیت الله بهجت). (۴)

این نذر، متولی حسینه و هیئت امنای آن را ملزم به قبول علم نمی کند (مقام معظم رهبری). (۵)

مصرف هدیه روحانی در مخارج عزاداری

پرسش: در مجالس عزاداری، پول هایی برای هدیه به روحانی جمع آوری می شود. آیا می توان

۱- حضرت امام، استفتائات، ج ۲، ص ۴۷۷، سؤال ۵۴.

۲- سایت آیت الله سیستانی.

۳- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۳.

۴- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۳، سؤال ۶۳۹۹.

۵- مقام معظم رهبری، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۳.

مقداری از آن را برای ساخت و تعمیر حسینیه یا مسجد و هزینه های عزاداری یا مصارف عام المنفعه هزینه کرد؟

پاسخ: خیر، نمی توان (آیت الله بهجت). (۱)

۱- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

نذر درباره لباس سیاه

پرسش: آیا نذر در این موارد (پوشیدن لباس سیاه برای عزاداری...) منعقد می شود یا خیر؟

پاسخ: در مواردی که رجحان داشته باشد، نذر منعقد می شود (آیت الله نوری). (۱)

نذر درباره قمه زنی

پرسش: اگر کسی در مورد قمه زنی نذری داشته باشد، وظیفه اش چیست؟

پاسخ: اشکال دارد (آیت الله نوری). (۲)

دادن لامپ به جای شمع

پرسش: آیا افرادی که قبلاً در مسجد شمع می گذاشتند، می توانند به جای شمع، چیز دیگری مانند لامپ به مسجد بدهند؟

پاسخ: اشکال ندارد (آیت الله سیستانی). (۳)

۱- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۳.

۲- آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۷.

۳- سایت آیت الله سیستانی.

وقف و عزاداری

دخالت در تفسیر مفاد وقف نامه عزاداری

پرسش: آیا شرکت کنندگان در مجالس عزاداری و اهالی منطقه ای که حسینیه برای آنان تأسیس شده، حق دخالت در تفسیر فقرات وقف نامه را دارند؟

پاسخ: برای فهم مفاد وقف نامه، در صورتی که اجمال یا ابهام داشته باشند، باید به شواهد و قراین حالیه و مقالیه و یا به عرف مراجعه کرد و کسی حق ندارد آن ها را از طرف خودش تفسیر به رأی کند (حضرت امام). (۱)

حق تولیت وقف نامه عزاداری

پرسش: شخصی املاک خود را برای مجالس عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) در ایام محرم و غیر آن، وقف کرده است و بعد از خودش، فرزندان خود را تا ابد، متولی آن قرار داده و ثلث منافع املاک را هم برای متولی قرار داده است. اگر در زمانی، واقف، اولاد مذکر و مؤنث از طبقه اول و دوم و سوم داشته باشد، آیا تولیت وقف برای همه آنان به طور مشترک است و حق تولیت بین آنان تقسیم می شود؟ و بر فرض تقسیم بین همه آنان، آیا بین فرزندان مذکر و مؤنث به طور

۱- حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۴۹.

مساوی تقسیم می شود یا با تفاوت؟

پاسخ: اگر قرینه ای که دلالت بر ترتیب برحسب طبقات ارث و تقدیم نسل سابق بر لاحق بکند، وجود نداشته باشد، همه طبقات موجود در هر زمانی به طور مشترک و مساوی متولی وقف هستند و حق تولیت بدون آنکه تفاوتی بین مذکر و مؤنث باشد، به طور مساوی بین آنان تقسیم می شود (حضرت امام). (۱)

نداشتن توانایی اقامه عزا، در محل ذکر شده در وقف نامه

پرسش: شخصی ملک خود را برای برپایی مجالس عزاداری سیدالشهدا (علیه السلام) در روستا وقف کرده است؛ ولی در حال حاضر متولی وقف، توانایی اقامه عزا در روستای مذکور در وقف نامه را ندارد. آیا جایز است در شهری که در آن اقامت دارد، مجالس عزاداری برگزار کند؟

پاسخ: اگر وقف، مخصوص اقامه مجالس عزاداری در همان روستا باشد، تازمانی که عمل به وقف هرچند با گرفتن وکیل برای آن، در همان روستا ممکن باشد، حق ندارد آن مجالس را به جای دیگر انتقال دهد؛ بلکه واجب است فردی را نایب بگیرد تا در آن روستا، مجالس عزاداری برپا کند (حضرت امام). (۲)

۱- حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۴۹.

۲- حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۵۳.

وقف برای امام حسین (علیه السلام)

پرسش: اگر چیزی را بر سیدالشهدا (علیه السلام) وقف کنند، در کجا باید صرف شود؟

پاسخ: چنانچه واقف، موارد صرف را تعیین نکرده باشد، باید در عزاداری و مجالس روضه خوانی و اطعام عزاداران و امثال آن و زوآر فقیری که نیاز به کمک دارند، صرف شود (آیت الله تبریزی). (۱)

اگر برای سیدالشهدا (علیه السلام) وقف کند، باید در عزاداری و مجلس عزا و روضه خوانی به هر نحو که متعارف است، صرف شود (حضرت امام). (۲)

وقف برای امام حسین (علیه السلام)

پرسش: اگر چیزی را بر سیدالشهدا (علیه السلام) وقف کنند، در کجا باید صرف شود؟

پاسخ: چنانچه واقف محل صرف را تعیین نکرده باشد، باید صرف عزاداری و مجالس روضه خوانی و اطعام عزاداران و امثال آن و در زوار فقیری که نیاز به کمک دارند، شود (آیت الله تبریزی). (۳)

اگر بر سیدالشهدا (علیه السلام) وقف کند، باید در عزاداری و مجلس عزا و روضه خوانی به هر نحو که متعارف است، صرف شود (حضرت امام). (۴)

زیاد آمدن اموال وقف شده

پرسش: اگر از اموال وقف برای عزاداری،

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۱۱.

۲- حضرت امام، نجاه العباد، ص ۳۰۸.

۳- آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۱۱.

۴- حضرت امام، نجاه العباد، ص ۳۰۸.

پولی اضافه آمد، آیا می توان در بنای حسینیه خرج کرد؟

پاسخ: همان طوری که وقف کرده اند، باید عمل شود. چنانچه جهت وقف عزاداری است، نمی توانند صرف ساختن حسینیه نمایند؛ ولی در صورتی که مورد نیاز عزاداری باشد، مانند اینکه توسعه حسینیه ضروری باشد یا آنکه تعمیر ضروری داشته باشد، اشکالی ندارد (آیت الله بهجت). (۱)

۱- آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۲۶۵، سؤال ۵۵۳۰.

مسائل مالی عزاداری

جمع آوری پول در عزاداری

پرسش: آیا جایز است در ایام محرم، از افراد خیر، اموالی را جمع آوری کرد و با تقسیم آن ها به سهم های مختلف، قسمتی را به قاری قرآن و مرثیه خوان و سخنران داد و باقی مانده را برای برگزاری مجالس مصرف کرد؟

پاسخ: اگر با رضایت و موافقت صاحبان اموال باشد، اشکال ندارد (مقام معظم رهبری). (۱)

مشخص کردن اجرت در عزاداری

پرسش: با توجه به روایات و تأکیداتی که در کتابهایی مثل «لؤلؤ و مرجان» محدث نوری رحمه الله راجع به پول گرفتن بابت مداحی و بوسیله آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم وارد گردیده معمولاً طوری است که مداحان قیمت و اجرت را تعیین می کنند و اگر هم به وضوح تعیین نکنند می گویند فلان مجلس این مبلغ را پرداخته است، یا اگر یک بار کم پول بدهند دفعه بعد دیگر دعوت را اجابت نمی کنند، نظر مبارک در این باره چیست؟

پاسخ: افرادی که به این صورت مداحی می کنند ثواب موعود برای مداحی معصومین علیهم السلام را نمی برند، اگر بخواهند ثواب موعود بر مداحی را ببرند باید مداحی شان به نحو صحیح باشد و برای مداحی کردن هم وجهی تعیین نکنند، هر چقدر که مردم دادند بگیرند. (۲)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، ۱۴۵۳.

۲- آیه الله تبریزی، استفتاءات جدید، ج ۲، ص ۵۱۶، س ۲۱۰۲

پرسش: آیا ذاکر اهل بیت (علیهم السلام) می تواند برای ذکر فضایل و مصائب اهل بیت (علیهم السلام) اجرت طی کند؟

پاسخ: تعیین اجرت، شرعاً اشکالی ندارد؛ ولی این کار در شأن ذاکران اهل بیت (علیهم السلام) که باید مظهر تقوا و پارسایی باشند، نیست (آیت الله مکارم). (۱)

پول گرفتن برای مداحی و عزاداری

پرسش: گرفتن پول و اعانات و نذورات در مقابل نوحه سرایی حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) به وسیله مداحان اهل بیت (علیهم السلام)، چه حکمی دارد؟

پاسخ: نوحه سرایی در مجالس عزای حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) از اعظم قربات (باعث نزدیکی به خداوند) است و دریافت تبرّعات و اعانات و نذورات مربوط به این کار، مانع ندارد (حضرت امام). (۲)

چون در اسلام، وعظ و ارشاد و تعلیم و تربیت و آموزگاری و استادی و تدریس، فضیلت بسیار دارد و از مشاغل مقدسه و از شئون مهم انبیا و اولیا (سلام الله علیهم اجمعین) می باشد، غالباً مسلمانان برای کسب ثواب و تقرب به درگاه الهی انجام می دادند و اجر مادی، در آن ملاحظه نمی شد و کسانی که این مشاغل و امثال آن مانند طبابت را عهده دار می شدند، آن را با اجر مادی، معاوضه نمی کردند؛ هرچند از بیت المال، مخارج آن ها تأمین می شد و گاهی خود مردم، خدمت مناسبی می کردند؛ ولی

۱- آیت الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۳، ص ۱۷۷.

۲- حضرت امام، استفتانات، ج ۳، ص ۵۸۲، سؤال ۳۹.

معامله این اعمال مقدس با پول، در نظر نبود و از این جهت قوت تأثیر کلام و مواعظ می شد. مع ذلک گرفتن مزد در برابر ذکر مصائب پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه اطهار (علیهم السلام) و بیان مواعظ و نصایح و تعیین قبلی اجرت، اشکال ندارد. بلی، اگر گرفتن وجه، در برابر بیان احکام واجبه و ارشاد به اصول دین و عقاید باشد، جایز نیست و بانیان مجالس، در انتخاب هر واعظ و ناطقی که بیانات و تبلیغاتش مورد اعتماد باشد، مختارند (آیت الله گلپایگانی). (۱)

مرثیه سرایان خطاکار

پرسش: آیا پول دادن به مرثیه سرایانی که بعضی از مطالب بی مدرک یا ضعیف السند را می خوانند و یا با غنا اشعار را می خوانند، جایز است؟

پاسخ: اگر به نحو حرام بخوانند، جایز نیست؛ مگر اینکه به عنوان مزد کار حرام نباشد (آیت الله بهجت). (۲)

باقی مانده پول عزاداری

پرسش: باقی مانده اموالی که به عنوان هزینه های مراسم عاشورای حضرت امام حسین (علیه السلام) جمع آوری می شود، در چه جایی باید خرج شود؟

پاسخ: می توان اموال باقی مانده را با کسب اجازه اهداکنندگان آن ها، در امور خیریه مصرف

۱- آیت الله گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۵۶۰، سؤال ۸۰.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

کرد و یا آن ها را برای مصرف در مجالس عزاداری آینده نگه داشت (مقام معظم رهبری). (۱)

خمس اموال باقی مانده

پرسش: مقداری قند و برنج و مبلغی پول برای عزاداری محرم جمع شده و زیاد آمده است که در سال آینده مصرف می شود. آیا پرداخت خمس آن ها واجب است؟

پاسخ: خیر، واجب نیست (آیت الله بهجت). (۲)

حرمت ماه محرم و صفر

اشاره

مجالس عقد و عروسی و شادی در وفیات معصومین (علیهم السلام)

عادت شیعه بر این است که در ماه محرم و صفر ازدواج نمی کنند آیا این ازدواج اشکال دارد؟ اگر به عرف

مراجعه نماییم عرف این کار را قبیح و زشت می داند، ما می خواهیم بدانیم آیا شارع هم، نظر عرف را به عنوان رای. نظر خود قرار می دهد و با آن موافق است؟

ازدواج و عقد در ایام حزن ائمه علیهم السلام و شیعه که خداوند آنان را از شرور دشمنان حفظ کند، برکتی ندارد. و این امری که مربوط به عرف باشد نیست بلکه آن از بعضی از روایات وارده از اهل بیت علیهم السلام استفاده می شود. (آیه الله تبریزی) (۳)

۱- مقام معظم رهبری، أجوبه الاستفتاءات، سؤال ۱۴۵۳.

۲- آیت الله بهجت، استفتاءات، ج ۳، ص ۲۱.

۳- آیه الله تبریزی، الشعائر الحسينیه ص ۴۴.

برپایی مجالس شادی در وفیات معصومان (علیهم السلام)

پرسش: برپایی مجلس عقد یا عروسی در ایام و لیالی شهادت ائمه معصومین (علیهم السلام) و راه اندازی کاروان های شادی که موجب هتک حرمت این ایام و مناسبت ها می شود، چه صورت دارد؟

پاسخ: این حرکات مناسب دوستان اهل بیت (علیهم السلام) نیست. مؤمنین باید از آن بپرهیزند (آیت الله صافی).

در مورد سوال جایز نیست (آیت الله سیستانی). (۱)

تزویر و عقد و عروسی در ایام سوگواری ائمه معصومین (علیهم السلام) برکتی ندارد و راه انداختن کاروان شادی در کوچه و خیابان در آن ایام، جایز نیست و همچنین در غیر ایام سوگواری که معرض فساد است، جایز نیست (آیت الله تبریزی).

اگر موجب توهین و هتک باشد، اجتناب لازم است (مقام معظم رهبری).

در صورت صدق عنوان هتک، حکم آن نزد متشرعه واضح است (آیت الله بهجت).

در فرض مسئله، حرام است (آیت الله مکارم). (۲)

۱- آیت الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۲- مسائل جدید از دیدگاه علماء و مراجع ج ۲، ص ۴۹. آیت الله مکارم، مسائل جدید، ج ۲، ص ۴۹ و ۵۰.

پرسش: اجاره دادن تالار و و اماکن شادی توسط فرد شیعی به شخصی که از اهل سنت است در روز عاشورا برای برگزاری مراسم جشن و شادی چه حکمی دارد؟

پاسخ: اجاره دادن تالارها و اماکن شادی برای برپایی مراسم جشن و شادی در روز عاشورا جایز نیست و فرقی نمی کند از شیعیان باشد یا از اهل سنت باشد. (آیه الله تبریزی) (۱)

احکام عاشورا

مصافحه کردن در روز عاشورا

پرسش: آیا مصافحه کردن در روز عاشورا جایز است؟

پاسخ: اگر ترک مصافحه علامت حزن باشد و در ایام مصیبت نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان عزاداری باشد، اولی است (آیت الله تبریزی). (۱)

کار کردن در روز عاشورا

پرسش: آیا کار کردن در روز عاشورا حرام است؟

پاسخ: کار کردن و کسب در روز عاشورا، مکروه است (آیت الله سیستانی). (۲)

پرسش: حکم خارج شدن از منزل برای کسب و کار در روز دهم محرم روز عاشورا چیست؟ همچنین حکم مبلغی که در آن روز کسب می کند چیست؟ آیا بر کسی که روز عاشورا کار می کند واجب است در آمد آن روز را مجاناً به مراسم عزاء حسینی ببخشد؟

پاسخ: کسب و کار در روز عاشورا برکتی ندارد و آن روز، روز حزن بزرگ شیعه است و بر شیعیان شایسته است روز عاشورا را در امور که نماد و مظهر حزن است نه کسب و کار صرف نمایند. بله اگر کار فرد از اموری است که حفظ امنیت مردم و زائرین و تهیه مایحتاج لازم زندگی آنان

۱- آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۳.

۲- سایت آیت الله سیستانی.

و داروی مورد احتیاجشان به آن وابسته است ، اشکال ندارد . و بخشش در آمد حاصله در آن روز به مراسم عزای حسینی واجب نیست بله اشتغال به کار لازم و ضروری بدون دریافت اجرت بهتر است و از مصادیق مشارکت در شعائر و مظاهر حزن است ، آنچنان که در بعضی از مناطق شیعه نشین است. (آیت الله تبریزی) [\(۱\)](#)

سؤال: انجام کارهای تجاری در ایام شهادت و وفات معصومین علیهم السلام چگونه است، در حالی که آن کار ضرورتی ندارد یعنی اگر آن روز تجارت نکنیم ضرر چندانی بر ما وارد نمی شود؟

جواب: شایسته است مؤمنین در ایامی که مصادف با ایام شهادت و وفیات حضرات معصومین سلام الله علیهم است، از بستن و تعطیلی مراکز تجاری که خود نمادی از مشارکت در مصیبت اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و اظهار همدردی با آنان محسوب می شود، در حدّ ممکن دریغ ننمایند. [\(۲\)](#)

۱- آیت الله تبریزی صراط النجاه ج ۱۲۳ ص ۳۸۹ و ۳۹۰ س ۶۵۹

۲- آیت الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

مسائل متفرقه

اقامه مجالس عزاداری کارمندان در ادارات و نهادهای دولتی

پرسش: آیا جایز است کارمندان در اداره ها و مؤسسات دولتی، اقامه نماز جماعت داشته و یا مجالس عزاداری بر پا کنند؟

پاسخ: اقامه نماز و بیان احکام و معارف و امثال آن در هنگام اجتماع برای نماز در خصوص ماه مبارک رمضان و سایر ایام الله مانع ندارد؛ مشروط بر اینکه حقوق مراجعین تضييع نشود (حضرت امام). (۱)

مشروعیت احترام به وسایل عزاداری

پرسش: آیا احترام گذاشتن به لباس سیاه، ضریح، علم و پارچه هایی که اختصاص به عزای حضرت امام حسین (علیه السلام) دارد، مشروع است؟

پاسخ: بله (آیت الله بهجت). (۲)

پرسش: با توجه به برپایی محفل میلاد زادروز حضرت امام موسی بن جعفر علیهما السلام و ذکر میلاد آن بزرگوار و ابراز سرور و شادی توسط محبان آن و با توجه به ماه محرم و صفر آیا این کار حضرت خلاف شرع است؟

پاسخ: خلاف شرع نیست ولی اولی آن است که حرمت اربعین (چهل روز) شهادت، مقدم داشته شود. (آیت الله مکارم) (۳)

۱- حضرت امام، توضیح المسائل، ج ۲، ص ۹۸۹.

۲- آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

۳- آیت الله مکارم، استفتائات جدید ج ۳ ص ۶۲۳ تا ۶۲۵ س ۱۷۸۹.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

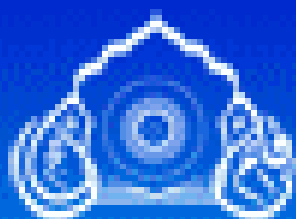
ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گام‌های

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹